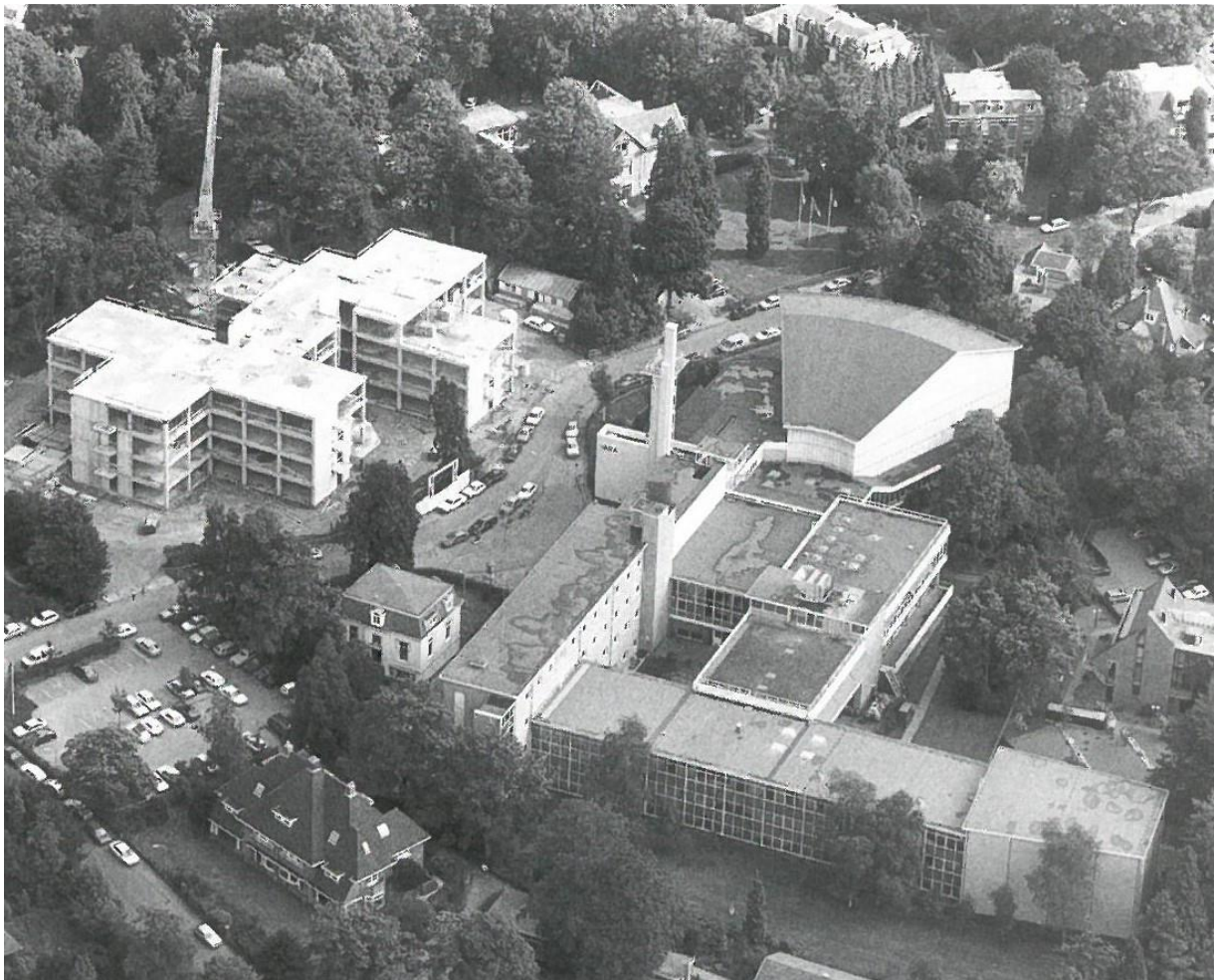

CULTUURHISTORISCHE VERKENNING

HEUVELLAAN 50 E.O. TE HILVERSUM

Bureau *Helsdingen* MONUMENTEN
BOERDERIJEN
BOUWHISTORIE

Cultuurhistorische verkenning

Heuvellaan 50 e.o. te Hilversum

Colofon

Opdrachtgever:

Villa Heuvel b.v.
Tubantiasingel 63
7514 AB Enschede

Uitgevoerd door:

Bureau Helsdingen te Vianen
Helsdingse Voorweg 2
4133 ND Vianen
advies@bureauhelsdingen.nl
www.bureauhelsdingen.nl
tel. 0347-370651

dhr. H. den Hertog
drs. R. den Hartog de Wilde

Bureau Helsdingen is een onderzoeks- en adviesbureau op het gebied van Monumenten en Bouwhistorie.

Status: Definitief
Datum: 16-04-2021

1 SAMENVATTING

In 2020 heeft Bureau Helsdingen een analyse gemaakt van de cultuurhistorische waarden in de directe omgeving van Heuvellaan 48 / 50 te Hilversum. Zaken die buiten het domein van cultuurhistorie vallen (zoals ecologie, waterhuishouding en het bestemmingsplan) zijn buiten beschouwing gelaten. Aanleiding hiervoor was de wens van onze opdrachtgever om het perceel waar Heuvellaan 48 / 50 gelegen is, in ontwikkeling te brengen. Dit perceel is gelegen binnen het Beschermd Stads- en Dorpsgezicht (BSDG) Noordwestelijk villagebied. Over dit BSDG is een Visiedocument opgesteld door de gemeente Hilversum waar de kwaliteiten, kenmerken en gewenste ontwikkelingen in zijn beschreven. In dit Visiedocument werd de tuin van Heuvellaan 48 / 50 als tuin met bijzondere tuinhistorische waarde bestempeld. Het argument hiervoor was dat de vijver in deze tuin door architect Copijn zou zijn ontworpen.

Uit ons onderzoek is gebleken dat deze tuin veel later door architect Haver Droeze is ontworpen. De vijver is dus minder historisch dan aangenomen en ook ontworpen door een architect die, met alle respect, niet de naam en faam heeft van Copijn. De conclusie in het visierapport dat de tuin van Heuvellaan 48 / 50 dus bijzondere tuinhistorische waarde heeft, kan dus niet zonder meer overeind blijven.

Hierom hebben wij de tuinhistorische waarden van de tuin van Heuvellaan 48 / 50 beoordeeld naar de in het Visiedocument genoemde criteria. Om deze tuin te kunnen vergelijken met andere tuinen hebben wij ook de tuinen in de directe omgeving aan deze criteria getoetst. Vanwege de historische relatie tussen Heuvellaan 48 / 50 met de VARA-studio aan de overkant, hebben wij ook de directe omgeving van de VARA-studio bekeken waardoor het onderzoeksgebied de vorm van een 8 kreeg. Het Van Reesplantsoen is opgenomen in het onderzoeksgebied, waar het aan grenst, vanwege de Rijksmonumentale status. Het Heksenweitje is niet in het onderzoeksgebied opgenomen omdat deze niet in de directe omgeving van de overige objecten in het onderzoeksgebied is gelegen. Ook heeft het Heksenweitje niet de Rijksmonumentale status.

De volgende criteria zijn gebruikt bij de beoordeling van de percelen in het onderzoeksgebied: de gewenste kavelgrootte, een parkachtige sfeer, brede groenstroken, overheersend groenoppervlak, de aanwezigheid van monumentale bomen en een gevarieerd beplantingsassortiment. Na de percelen aan de criteria getoetst te hebben, vielen enkele percelen op in positieve zin. Heuvellaan 48 / 50 viel in de middenmoot. Het perceel is groter dan gewenst volgens het visiedocument (600 tot 3.000 m² wordt in het Visiedocument genoemd, het perceel is zo'n 11.500 m² groot), er ontbreekt een parkachtige sfeer en er zijn geen monumentale bomen¹ aanwezig. Om deze redenen komen wij tot de conclusie dat de tuin van Heuvellaan 48 / 50 geen bijzondere tuinhistorische waarde heeft.

De kwaliteiten die hier wel aanwezig zijn (brede groenstroken, overheersend groenoppervlak en een gevarieerd beplantingsassortiment) raden wij aan te behouden en zo mogelijk te versterken. Ook raden wij aan om de parkachtige sfeer te versterken, de meest bijzondere bomen, monumentaal of niet, te behouden en om het perceel op te delen in kleinere percelen zodat een kavelgrootte van 600 tot 3.000 m² ontstaat. Zo komen wij uit op minimaal vier en maximaal negentien percelen met vrijstaande bebouwing.² De passage over twee-onder-een-kap woningen kwam voort uit een vraag van de opdrachtgever, die wilde weten of dergelijke woningen op deze locatie

¹ D.w.z. bomen die zijn opgenomen in het Landelijk Register Monumentale Bomen. Bomen kunnen inderdaad worden beschermd binnen de Erfgoedwet als zij onderdeel zijn van de beschrijving in het monumentenregister. Dat is bij de bomen bij Heuvellaan 48 / 50 niet het geval.

² 11456 / 3000 = 3,82 en 11456 / 600 = 19,09

mogelijk waren. Ons antwoord kan worden samengevat met: ‘dat kan, als het maar niet het beeld van het villagebied aantast’. De overige aanbevelingen komen allen voort uit het in het Visiedocument beschreven streefbeeld.

INHOUDSOPGAVE

1	Samenvatting	3
2	Inleiding	6
1	Projectgegevens	7
2	Historische Ontwikkeling	9
2.1	Prestedelijke ontwikkeling tot 1880	9
2.2	Ontwikkeling villagebied 1875-1923	12
2.3	Omroepgeschiedenis 1923 - 1992	15
3	Cultuurhistorische beschrijving	20
3.1	Archeologie	20
3.2	Cultuurhistorisch / historisch geografisch overzicht	21
3.3	Groen Erfgoed	25
3.4	Gebouwd erfgoed	28
4	Waardestelling	31
5	Conclusies en aanbevelingen	32
5.1	Aanbevelingen	32
	Bronnen	34
	Bijlage 1 Pandenlijst	35
	Bijlage 2 Beschrijving Beschermd Stads- en dorpsgezicht	43

2 INLEIDING

Aanleiding

Dit rapport geeft een cultuurhistorische analyse van de directe omgeving van Heuvellaan 48 / 50 te Hilversum. Aanleiding voor het rapport is de wens van projectontwikkelaar Villa Heuvel om op deze locatie het aanwezige VARA-kantoorpand te slopen en hiervoor in de plaats nieuwbouw te realiseren. Het kantoorpand is geen rijks- of gemeentelijk monument maar is wel gelegen binnen het Beschermd Stads- en Dorpsgezicht Noordwestelijk villagegebied in Hilversum. Bovendien is de tuin van Heuvellaan 48 / 50 in het visiedocument over het Noordwestelijk villagegebied aangezien als een tuin met bijzondere tuinhistorische waarde omdat de vijver in de tuin een restant zou zijn van een historische villatuin die ontworpen zou zijn door de beroemde tuinarchitect Copijn (wat overigens niet het geval is). Om deze redenen is een analyse van de aanwezige cultuurhistorische waarden in het gebied van belang. Ook beoogt dit rapport meer inzicht te geven in de historische context van de locatie en zijn omgeving.

De aanleg van het VARA-kantoorpand heeft er destijds voor gezorgd dat villa's met cultuurhistorische waarde zijn afgebroken en het Beschermd Dorpsgezicht is verstoord (het kantoorpand wordt in het aanwijzingsbesluit ook expliciet als verstorend element genoemd). Het is de ambitie van Villa Heuvel om bij nieuwe ontwikkelingen rekening te houden met de karakteristieken van het gebied en om deze te versterken.

Ons onderzoeksgebied omvat de directe omgeving van Heuvellaan 48 / 50; de noordelijke grens van het gebied is de Godelindeweg, de zuidelijke de Steijnlaan. In het westen is de grens de Jacobus Pennweg en in het oosten de Bothalaan / Middenweg / Hoge Naarderweg. Hierbinnen vallen zowel het VARA-kantoor als de voormalige VARA-studio. Verder staan er meerdere villa's uit de periode 1880 – 1940 in het gebied. De aanwezigheid van deze villa's hebben geleid tot de aanwijzing van het noordwestelijk villagegebied van Hilversum als Beschermd Stads- en Dorpsgezicht. Verder staan in het onderzoeksgebied enkele rijksmonumenten en meerdere gemeentelijke monumenten.

Leeswijzer

Het rapport is als volgt opgebouwd; om de historische context inzichtelijk te maken volgt eerst een historisch overzicht van de ontwikkeling van Hilversum en Trompenberg in het bijzonder. Vervolgens worden de aanwezige cultuurhistorische waarden (archeologie, landschappelijk en groen erfgoed en gebouwd erfgoed) beschreven. Afsluitend volgt een conclusie met een waardestelling (op kavelniveau) en worden aanbevelingen gedaan voor nieuwe ontwikkelingen. Een adressenlijst is opgenomen als bijlage.

Uitvoering

Bureau Helsdingen is een adviesbureau voor monumenten en bouwhistorie. Zij voert dit onderzoek uit in de vorm van een bouwhistorische inventarisatie met waardestelling. Dit is de gebruikelijke vorm van bouwhistorisch onderzoek naar een gebied met meerdere objecten. De opbouw en de reikwijdte van dergelijke rapporten zijn beschreven in de brochure 'Richtlijnen bouwhistorisch onderzoek'.³ Onderdeel van het onderzoek was een inventarisatie van het onderzoeksgebied. Alle panden en hun ensembles zijn bekeken en beoordeeld. Vervolgens is gekeken naar de cultuurhistorische waarde van het gebied als geheel.

³ *Richtlijnen voor bouwhistorisch onderzoek*, gezamenlijke uitgave van o.a. de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, de Stichting Bouwhistorie en de Rijksgebouwendienst (Den Haag, 2009). Te raadplegen via: <http://cultureelerfgoed.nl/publicaties/richtlijnen-bouwhistorisch-onderzoek>.

1 PROJECTGEGEVENS

Opdrachtgever : Villa Heuvel b.v.
Tubantiasingel 63
7514 AB Enschede

Eigenaar : Idem

Contactpersoon : M. Sakkers
Local
Bezuidenhoutseweg 27-20
2594 AC Den Haag

Objectgegevens

Adres : Heuvellaan 48a / 50
1217 JN Hilversum

Gemeente : Hilversum

Kadastraal adres :

Ligging : Binnen de bebouwde kom

Status : Binnen het beschermde stads- en dorpsgezicht

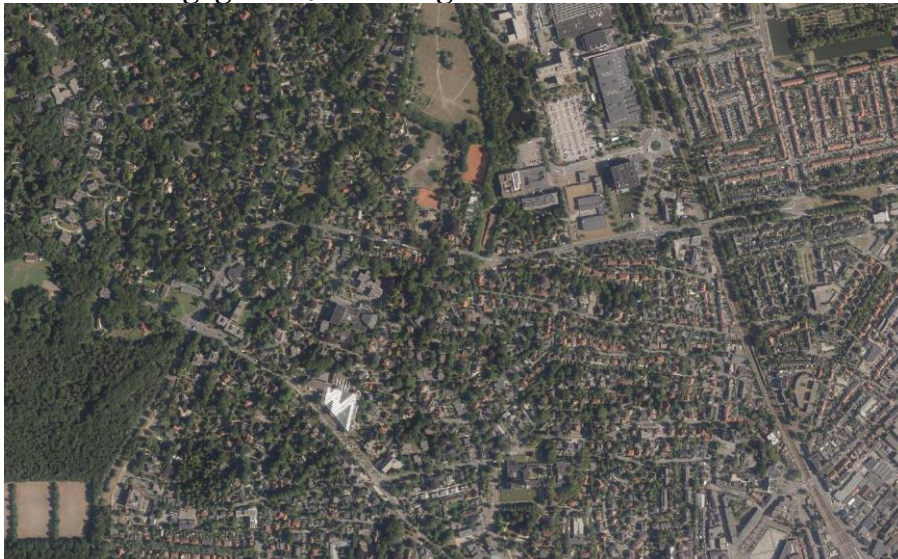
Oorspronkelijke bestemming : Kantoor

Huidige bestemming : Kantoor / leegstand

Bouwjaar : 1990

Bouwstijl : Structuralisme

Actuele kaartgegevens/ situering

Topografische ligging van het pand Heuvellaan 48a / 50.

Bron: kadastralekaart.com

Detail van de bovenstaande kaart. Deze kaart geeft het onderzoeksgebied weer.

Bron: kadastralekaart.com

Kadastrale percelen van het erf en de opstallen. Het plangebied is met blauw weergegeven.

Bron: kadastralekaart.com

2 HISTORISCHE ONTWIKKELING

2.1 Prestedelijke ontwikkeling tot 1880

Hilversum is gelegen aan de oostrand van een stuwwal, op de grens met een hoogveenpakket. Waar de stuwwal en het veen elkaar raakten, stroomde water, wat de plaats geschikt maakte voor bewoning. Het oudste teken van permanente bewoning is de vondst van een grafheuvel uit het Laat-Neolithicum. De beschaving die in de Bronstijd in en rondom Hilversum woonde, wordt de Hilversumcultuur genoemd. Hun opvolgers, de mensen van de urnenveldcultuur, legden raatakkers aan in de omgeving van Hilversum. De raatakkers dateren van de late Bronstijd tot het begin van de Romeinse tijd.⁴

De Romeinen hebben zich nooit permanent in Hilversum gevestigd, de noordgrens van het Romeinse Rijk was de Rijn. De omgeving van Hilversum werd bewoond door Friezen, die een grafheuvel opwierpen, vermoedelijk niet ver van hun woonplaats. Rond 720 na Christus kwam het gebied in handen van de christelijke Franken. Ondanks de Frankische machtsovername bleef het heidense grafveld nog enige tijd in gebruik.⁵

De Frankische keizer Karel de Grote besteedde het bestuur van zijn rijk op decentraal niveau uit aan gouwgraven. Het Gooi werd halverwege 10^e eeuw bestuurd door graaf Wichman IV van Hamaland, die in 968 het gebied schonk aan het Stift Elten. De abdis van Elten bleef tot 1280 de machtigste persoon in Het Gooi, totdat abdis Godelinde het *Naerdinlant* in eeuwige erfpacht overdroeg aan graaf Floris V van Holland.⁶ Hilversum is sindsdien altijd een Hollandse plaats gebleven.

De eerste vermelding van Hilversum stamt uit 1305, de plaats wordt dan *Hilfersem* of *Hilvercem* genoemd. Het dorp hoorde bestuurlijk bij Laren maar in 1307 waren hier al een schout en schepenen. In 1416 krijgt Hilversum het recht op een eigen parochie van de Utrechtse bisschop Friedrich von Blankenheim. Als Hilversum in 1424 van graaf Jan zonder Genade bestuurlijk wordt afgescheiden, wordt Hilversum een zelfstandig dorp. In 1428 was de scheiding tussen Hilversum en Laren definitief. In het begin van de 15^e eeuw telde Hilversum zo'n 600 boerderijen, waarschijnlijk rond de Groest geconcentreerd.⁷

Hilversum is een brinkdorp. Op de brink, een door bomen omringd driehoekig, open stuk grond, was een drinkplaats voor het vee (schaapskudden). Rondom de brink stonden boerderijen en soms een kerk. Hilversum kende overigens meerdere brinken die door de Groest met elkaar in verbinding stonden.⁸ Grenzend aan de dorpskern lagen de engen; hooggelegen akkers. De engen werden bemest met schapenmest dat werd verzameld in een potstal. Doordat de schapen graasden in de bossen rondom de het dorp en hun ontlasting over de akkers werd uitgestrooid, werd te veel organisch materiaal aan de bossen onttrokken ten behoeve van landbouwgrond. Ook houtkap speelde een rol in dit proces. Dit had als gevolg dat het landschap van Het Gooi veranderde in een dorre heide.

⁴ Kees van Aggelen, Nico Leerkamp en Ed van Mensch, *Historische Canon van Hilversum* (Hilversum: Hilversumse Historische Kring 'Albertus Perk', 2011), 8-9.

⁵ Van Aggelen, *Historische Canon van Hilversum*, 10-11.

⁶ <https://albertusperk.nl/geschiedenis/>, geraadpleegd op 08-06-2020.

⁷ Van Aggelen, *Historische Canon van Hilversum*, 12-13.

⁸ Annette Koenders, *Hilversum; Architectuur en stedenbouw* (Zwolle: Waanders, 2001), 9.

Vergezicht over de weiden bij 's-Graveland door Pieter Gerardus van Os, 1817. Van Os was één van de vele kunstenaars die zich in Hilversum vestigden. Andere kunstenaars die zich in Hilversum vestigden waren Jan van Ravenswaay en J.H. Bodeman. Dit schilderij laat goed zien hoe kaal het Gooise landschap was geworden door verschraling van de bossen en houtkap.

Bron: token.rijksmuseum.nl

Behalve de landbouw was ook de textielnijverheid belangrijk voor Hilversum. Lakenwevers uit Naarden brachten wol naar Hilversum om het daar te laten spinnen. Toen in 1638 de Gooische Vaart tussen Hilversum en 's-Graveland werd gegraven, kregen de Hilversummers de mogelijkheid om zelf laken te weven en te exporteren naar buiten Hilversum. Laken en later katoen en

tapijten werden belangrijke inkomstenbronnen en de vraag naar arbeid zorgde ervoor dat Hilversum in de 17^e en 18^e eeuw in inwonertal verdubbelde en Naarden voorbijstreefde.⁹

De Noordereng ten noorden van Hilversum op de Kadastrale Minuut uit 1832. Het volledige gebied wordt beslagen door de enen van de erfgooiers. Er is, behalve akkerbouw, geen bebouwing in het gebied aanwezig. Het voornaamste landbouwgewas was boekweit, wat nog steeds te zien is in het wapen van Hilversum.

Bron: beeldbank.cultureelerfgoed.nl

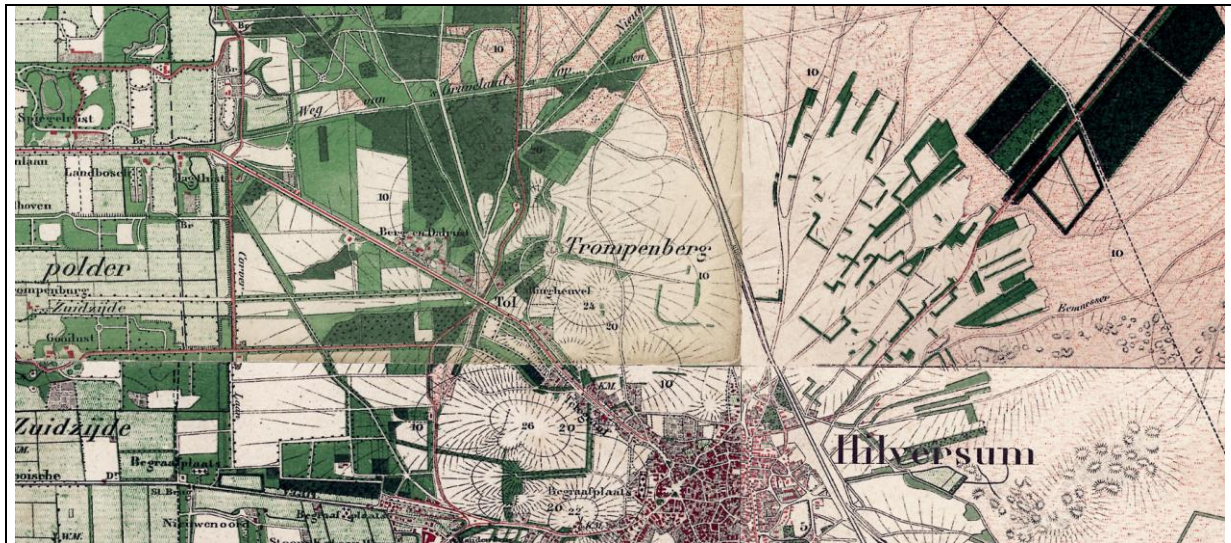
De hiervoor genoemde Gooische Vaart werd aangelegd na de ontginning van 's-Graveland, een strook land in het westen van Het Gooi. Na onderhandelingen tussen de erfgooiers (lokale boeren die van de heide gebruik maakten) en de Amsterdamse elite werd 's-Graveland van Hilversum afgescheiden in ruil voor het recht een vaart tussen Hilversum en 's-Graveland aan te leggen. Het zand dat werd gewonnen tijdens de graafwerkzaamheden werd aan de stad Amsterdam verkocht. In 's-Graveland werd een buitenplaatsenlandschap aangelegd. Op deze buitenplaatsen konden rijke Amsterdammers in de zomer de drukke, stinkende stad ontvluchten en zich terugtrekken op het platteland.¹⁰

Van deze buitenplaatsen was Trompenburgh van luitenant-admiraal-generaal Cornelis Tromp (1629 - 1691) de belangrijkste. Deze buitenplaats was als *Hooge Drenvik* gebouwd door Joan van Hellemont, de eerste echtgenoot van Tromps vrouw Margaretha van Raephorst. Nadat de buitenplaats in 1672 door de Fransen was verwoest, herbouwde Tromp deze en gaf het de naam *Sillisburgh*. Vanuit de buitenplaats werd een weg aangelegd naar het hoogste punt van Hilversum, eveneens *Hooge Drenvik* genaamd. Vanaf deze heuvel kon Tromp naar de schepen in de Zuiderzee kijken. Van het gemeentebestuur van Hilversum kreeg hij toestemming om bomen op de heuvel te planten zodat hij hier in de schaduw kon zitten.

⁹ Van Aggelen, *Historische Canon van Hilversum*, 20-21.

¹⁰ Van Aggelen, *Historische Canon van Hilversum*, 16-17.

Na het overlijden van Tromp kwam de buitenplaats in handen van Jacob Roeters. Hij veranderde de naam van *Sillisburgh* in de eerste helft van de 18^e eeuw in *Trompenburgh*.¹¹ De naam van de heuvel veranderde van *Hooge Dreuvik* in *Trompenberg*.

Hilversum in op de Topografisch-Militaire Kaart uit 1873. Te zien is dat de bebouwing geconcentreerd is in het centrum. De enige uitzondering is de lintbebouwing langs de 's-Gravelandseweg. Trompenberg is in de periode 1832-1873 getransformeerd van een akkerbouwgebied naar een gemixt gebied met akkerland en dennenbossen. In het westen is het buitenplaatsenlandschap van 's-Graveland te zien, in het oosten de Gooise heide.

Bron: topotijdreis.nl

Hoewel Hilversum in de 19^e eeuw al een omvangrijk dorp was, kwam de stedelijke ontwikkeling van Hilversum in een stroomversnelling toen Hilversum in 1874 een treinverbinding kreeg met Amsterdam, Amersfoort en Utrecht. De aansluiting op het spoornetwerk was een wens van de textielabrikanten die hun grondstoffen uit Duitsland importeerden. De komst van de spoorlijn had grote demografische gevolgen voor Hilversum. Het dorp werd beter bereikbaar vanuit Amsterdam, wat leidde tot de komst van forensen en recreanten.¹²

2.2 Ontwikkeling villagegebied 1875-1923

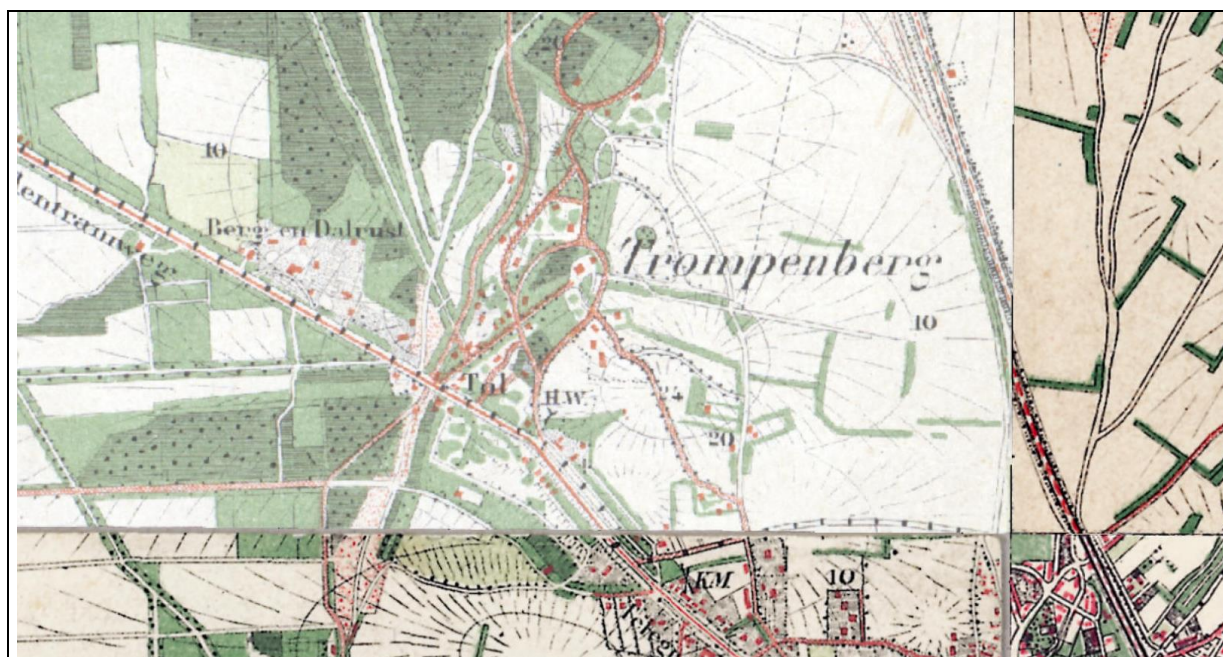
Het landschap rondom Hilversum veranderde in de 19^e eeuw van een kaal gebied met heide en engen in een schilderachtig landschap met dennenbossen. Dit had een aantrekkingskracht op kunstschilders zoals Jan van Ravenswaay, P.G. van Os en James de Rijk, die zich in Hilversum vestigden.¹³ Van Ravenswaay nam rond 1831 ook het initiatief om bomen te planten op de Boomberg met het doel de omgeving te verfraaien.¹⁴

¹¹ <https://trompenburgh.nl/trompenburgh>, geraadpleegd op 08-06-2020.

¹² Van Aggelen, *Historische Canon van Hilversum*, 30-31.

¹³ Van Aggelen, *Historische Canon van Hilversum*, 24-25.

¹⁴ Koenders, *Hilversum*, 39.

Het noordwestelijke villagegebied van Hilversum op de Bonnekaart uit 1890. Over en langs de Trompenberg zijn gebogen wegen aangelegd, in de stijl van de Engelse landschapstijl. De villa's staan in een groene omgeving op ruim opgezette kavels.

Bron: topotijdreis.nl

Hilversum werd zo een populaire vestigingsplaats voor de Amsterdamse elite. Deze nieuwe bewoners vestigden zich in de eerste helft van de 19^e eeuw in buitenplaatsen langs de 's-Gravelandseweg. Ook op de Boomborg, in 1848 door de gemeente aangekocht, kwam de Amsterdamse elite te wonen, niet op buitenplaatsen maar in een villawijk.¹⁵ Deze ontwikkeling verliep vrij geleidelijk maar kreeg in 1873 een impuls toen de *Bouwmaatschappij Hilversum* de Torenlaan aanlegde.¹⁶

Ondanks de komst van bewoners van buitenplaatsen en villa's behoorden de meeste inwoners van Hilversum tot de arbeidersklasse. De textielindustrie had de landbouw verdrongen als belangrijkste bestaansmiddel, wat als gevolg had dat landbouwgrond goedkoop gekocht kon worden om villaparken aan te leggen. Een ander gevolg van deze sociale verandering was de verslechtering van de volksgezondheid binnen de arbeidersklasse. De Hilversumse arts Johannes Fredericus Hengel vroeg hier aandacht voor en ontplooiëde vele initiatieven om de Hilversumse volksgezondheid te verbeteren. Hij regelde onder andere vaccinaties tegen pokken en ijverde voor de bouw van goede arbeiderswoningen.¹⁷

Hier bleef het niet bij. Samen met zijn collega Jacobus Penn richtte Van Hengel in 1875 de *Naamloze Vennootschap Herstellingsoord de Trompenberg* op. Het doel van de NV was huisvesting bieden aan patiënten die hun heil zochten in gebieden met heilzame lucht en een schone omgeving. Hiertoe werd in 1875 een paviljoen op de Trompenberg gesticht. Rondom het paviljoen werden villa's gebouwd die aan hoge hygiënische standaarden moesten voldoen.¹⁸ Ook waren er hoge esthetische eisen; de erfscheidingen mochten het zicht op de villa's niet belemmeren en ontwerpen voor te bouwen villa's moesten door de directeuren van de NV worden goedgekeurd. Het ontwerp van het villapark was gebaseerd op de Engelse landschapstijl. De in het landschap aanwezige hoogteverschillen werden gebruikt om de gebogen wegen een natuurlijk verloop te geven. In 1878 werd het paviljoen uitgebreid met een buitensociëteit.

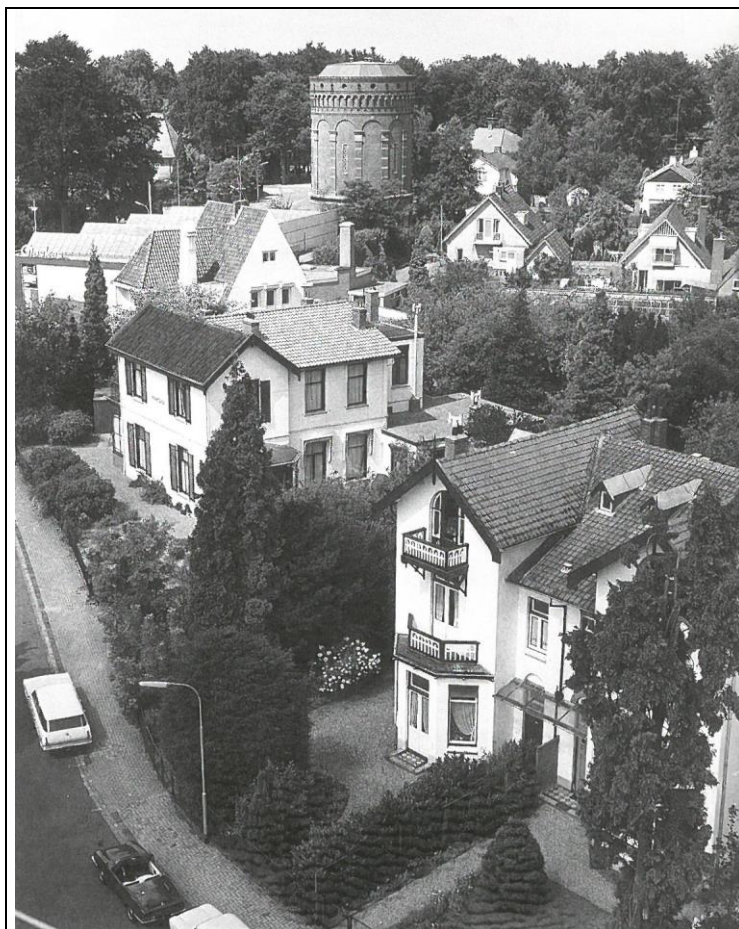
¹⁵ Van Aggelen, *Historische Canon van Hilversum*, 32-33.

¹⁶ Koenders, *Hilversum*, 41-43.

¹⁷ Van Aggelen, *Historische Canon van Hilversum*, 34-35.

¹⁸ Van Aggelen, *Historische Canon van Hilversum*, 36-37.

Tijdgenoten hadden hevige kritiek op de NV; zij zouden zich meer beziggehouden hebben met het najagen van winst dan met de gezondheidszorg. Vanwege de luxe van het herstellingsoord en de omringende villa's konden alleen de rijken van het herstellingsoord profiteren.¹⁹ De bekendste oud-inwoner van Trompenberg was de Zuid-Afrikaanse president Paul Kruger.²⁰

De Heuvellaan voorafgaand aan de bouw van het VARA-kantoor, vermoedelijk in de jaren '60. De drie villa's op de voorgrond zijn gesloopt om het VARA-kantoor te kunnen ontwikkelen. Van deze drie villa's is de achterste beduidend jonger dan de voorste twee. Deze is op de plaats gekomen van een in de Tweede Wereldoorlog gebombardeerde villa (zie het hoofdstuk over de omroepgeschiedenis). De middelste villa is verzorgingshuis 'Montana', gebouwd rond 1894. Het verzorgingstehuis werd in 1987 gesloopt om plaats te maken voor het kantoorpand van de VARA.

Bron: Arno Weltens, red., Kathedralen en luchtkastelen van de omroep in Hilversum (Zwolle: Waanders, 2002), 90.

Penn stichtte in 1875 behalve de *Naamloze Vennootschap Herstellingsoord de Trompenberg* ook, wederom in samenwerking met Van Hengel, Het Witte Kruis. Deze vereniging had als doel de bestrijding van epidemieën en deed dit onder meer door verpleegkundigen op te leiden en het bouwen van ontsmettingsinrichtingen. In 1890 kocht de vereniging het landhuis Heideheuvel en bouwde dit om tot een herstellingsoord. Heideheuvel zou een landelijk astmacentrum blijven tot 1974, toen Het Witte Kruis naar de Soestdijkerstraatweg verhuisde.²¹

De NV liet in 1876 een tweede pension, *Pension de Trompenberg*, bouwen naar ontwerp van architect Isaac Gosschalk. Dit pension was meer gericht op de verzorging van zieke gasten dan het paviljoen op de Trompenberg maar ook dit gebouw had vooral een hotelfunctie. Later werd het pension omgedoopt tot *Palace Hotel*. Het hotel werd in 1963 gesloopt.²²

In 1880 vroeg de *Naamloze Vennootschap Herstellingsoord de Trompenberg* aan de gemeente Hilversum toestemming om het villapark Trompenberg naar het noorden uit te breiden. De tuinarchitect Hendrik Copijn maakte een ontwerp voor dit gedeelte van Trompenberg. Na 1887, toen de paardentram werd geopend, werd het gebied tussen de Godelindeweg en de 's-Gravelandseweg ontwikkeld en de Steynlaan, de Bothalaan en de Middenweg werden aangelegd. De wegen waren hier

¹⁹ <http://trompenbergzuid.nl/buurt/historie/>, geraadpleegd op 10-06-2020.

²⁰ Koenders, *Hilversum*, 46.

²¹ Van Aggelen, *Historische Canon van Hilversum*, 36-37.

²² <http://trompenbergzuid.nl/buurt/historie/>, geraadpleegd op 10-06-2020.

smaller en de kavels kleiner dan in het gebied ten noorden van de Godelindeweg. Op de afgevlakte top van de Trompenberg werd in 1893 een watertoren gebouwd.²³ Het paviljoen op de Trompenberg werd in 1896 verkocht aan de eigenaar van hotel Hof van Holland en kreeg de naam *Kurhaus Trompenberg*. In werkelijkheid werd het nooit een kuuroord maar een hotel. Het *Kurhaus* werd in 1923 afgebroken.²⁴ Vanaf het jaar 1900 begon een proces van verdichting dat nog steeds bezig is.

Het noordwestelijk villagebied op de Bonnekaart uit 1920. Villapark Trompenberg is gegroeid in noordelijke richting en het proces van verdichting is in gang. Ook zijn er extra wegen aangelegd. Trompenberg is niet het enige villapark of -wijk in de omgeving; ook het Nimrodpark en de Indische buurt zijn in 1920 reeds aanwezig.

Bron: *topotijdreis.nl*

2.3 Omroepgeschiedenis 1923 - 1992

De geschiedenis van de omroepen in Hilversum begon in 1918, met de oprichting van de Nederlandse Seintoestellen Fabrik (NSF) op de Groest. Het voornaamste doel van de NSF was het faciliteren van communicatieapparatuur op schepen en vliegtuigen.²⁵ De seintoestellen van de NSF waren te duur voor het grote publiek maar de ontvangstapparatuur was relatief eenvoudig door doe-het-zelvers te maken. De NSF speelde in op deze ontwikkeling en ging in 1923 radio-ontvangst toestellen produceren voor het grote publiek. Om het publiek iets te kunnen laten horen begon de NSF in hetzelfde jaar ook radioprogramma's uit te zenden. Beide taken – het produceren van radio's en het verzorgen van radioprogramma's – werden in 1924 onafhankelijk van elkaar door de oprichting van de Hilversumsche Draadloze Omroep (HDO). De HDO moest het in 1927 afleggen door de omroepverenigingen die verschillende maatschappelijke stromingen tijdens de periode van de verzuiling vertegenwoordigden. Deze omroepen vestigden zich in Hilversum vanwege de nabijheid van de NSF, die over een zendmast beschikte.²⁶ Voor de omgeving van de Heuvellaan is de socialistische Vereniging van Arbeiders Radio Amateurs (VARA) het meest van belang.

²³ N.A., *Hilversum; Noordwestelijk villagebied*, (Amersfoort: Rijksdienst voor de monumentenzorg, 2006), 2.

²⁴ <http://trompenbergzuid.nl/buurt/historie/>, geraadpleegd op 10-06-2020.

²⁵ Van Aggelen, *Historische Canon van Hilversum*, 58-59.

²⁶ Arno Weltens, Rob Marx, Arie den Dikken en Max Cramer, "Inleiding," in *Kathedralen en luchtkastelen van de omroep in Hilversum*, red. Arno Weltens (Zwolle: Waanders, 2002), 12-13.

De VARA-studio in 1936 en 1959.

In het huidige Muziekcentrum van de Omroep was decennialang de studio van de VARA. Dit complex was aanvankelijk een villa maar is na vele verbouwingsfasen onherkenbaar veranderd. Het eerste ontwerp voor de studio is ontworpen door de architecten Snellebrand en Eibink, de bouw fase na de Tweede Wereldoorlog door Merkelbach en Elling. Sinds het vertrek van de VARA naar het Mediapark is het gebouw door de Architecten Cie verbouwd tot muziekcentrum. De voormalige studio is een rijksmonument.

Bron: verkregen via Local.

De VARA vestigde zich, na diverse studio's in Hilversum en Amsterdam gehuurd te hebben, in Villa Quite aan de Heuvellaan. Na enkele jaren was de VARA uit de villa gegroeid en kwam de wens tot extra ruimte, onder andere om hier een orkest op te kunnen laten treden. Aan de architecten Snellebrand en Eibink werd gevraagd een ontwerp te maken voor de nieuw te bouwen studio. Dit ontwerp was in 1931 gereed. Aanvankelijk kon Villa Quite geïntegreerd worden in de nieuw te bouwen studio maar tijdens latere verbouwingsfasen is de villa volledig verdwenen.²⁷

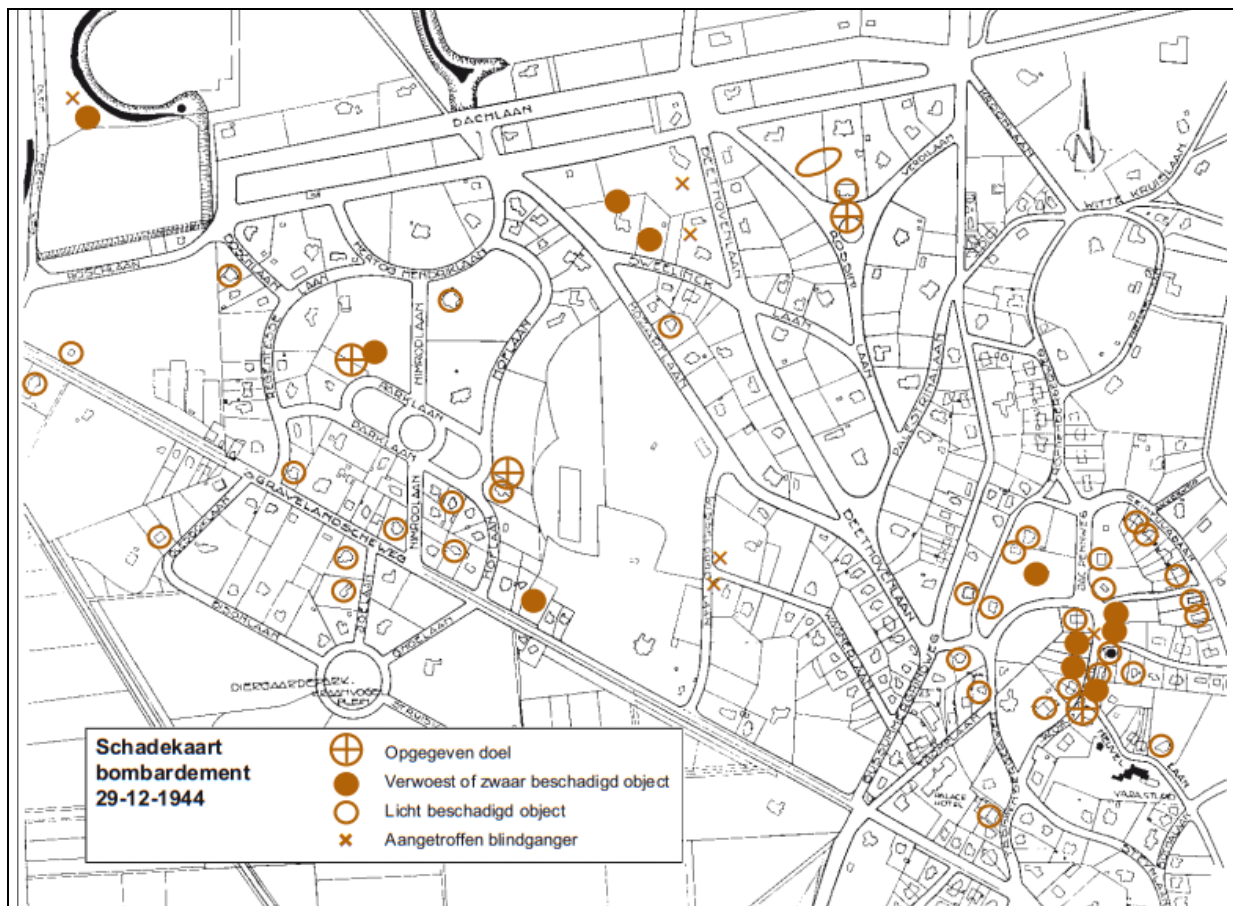
In het begin van de Tweede Wereldoorlog mochten de omroepen van de bezetter nog enkele maanden uitzenden, zij het onder censuur. In 1941 worden de omroepen opgeheven en ondergebracht in de Nederlandsche Omroep (NO) onder leiding van NSB-er W.A. Herweijer. De studio's werden geconfisqueerd en kregen een neutrale naam; de VARA-studio werd studio D. In 1944 werd de NO, waar amper naar geluisterd werd, op non-actief gesteld. In de hongerwinter probeerden de bezetters zo veel mogelijk omroepapparatuur te stelen en naar Duitsland te vervoeren. Aan het einde van de oorlog probeerden zij zelfs de omroepgebouwen op te blazen. Herweijer wist dit gelukkig echter te saboteren en probeerde zo veel mogelijk omroepapparatuur voor de Duitsers te verstoppen.²⁸

Verderop in Trompenberg was in de periode 1942-1945 het hoofdkwartier van de Wehrmacht gevestigd. Veel villa's werden geconfisqueerd en de wijk werd verboden gebied. De Wehrmacht bouwde bunkers in de wijk en een tankwal om Hilversum heen. De *Zitadelle Hilversum* is door de Britten gebombardeerd in 1944 en 1945.²⁹ Bij het bombardement in 1944 kwamen zeven mensen om het leven. Binnen de contouren van het huidige plangebied raakten de watertoren, garagebedrijf Murk en drie villa's zwaar beschadigd.

²⁷ Arno Weltens, "VARA – Vereniging van Arbeiders Radio Amateurs," in *Kathedralen en luchtkastelen van de omroep in Hilversum*, red. Arno Weltens (Zwolle: Waanders, 2002), 14-48.

²⁸ Arno, Weltens, "De Nederlandsche Omroep," in *Kathedralen en luchtkastelen van de omroep in Hilversum*, red. Arno Weltens (Zwolle: Waanders, 2002), 304-307.

²⁹ Van Aggelen, *Historische Canon van Hilversum*, 66-67.

De door het geallieerde bombardement aangerichte schade.

Bron: Egbert Pelgrim, "De bombardementen op Trompenberg," Eigen Perk 29, nr. 2 (april 2010): 57.

Trompenberg in 1952. Het VARA-eiland met bijbehorende studio is op de plattegrond weergegeven in het grijs. De studio, naar ontwerp van Snellebrand en Eibink, is beduidend kleiner dan het huidige muziekcentrum van de omroep. Tegenover de VARA-studio, op het terrein van het latere VARA-kantoorgebouw, staan nog vooroorlogse villa's.

Bron: topotijdreis.nl

Na de bevrijding van Nederland kon de VARA een doorstart maken. Omdat de nazi's in studio D meer schade hadden aangericht dan in de andere studio's, moest de VARA tijdelijk gebruik maken van de hoofdcontrolekamer van de voormalige rivaal de AVRO. De VARA wilde de stu-

dio verder uitbreiden om aan de eisen van de tijd te voldoen en om niet meer afhankelijk van de AVRO te zijn. De bouw begon in 1956 naar een ontwerp van Merkelbach en Elling.³⁰

De televisiestudio's van de omroepen waren afhankelijk gevestigd in Bussum. Vanaf 1962 kwamen er televisiestudio's aan de Lage Naarderweg. Door de wens van gemeente Hilversum om Hilversum te behouden als mediastad werd een actief beleid gevoerd om de vestiging van de omroepen in Hilversum te waarborgen. In het bestemmingsplan werd ruimte gereserveerd voor het Omroepkwartier, het huidige Mediapark. Het Omroepkwartier opende in 1967.³¹ Ondanks de vorming van het Omroepkwartier bleef de VARA lange tijd zijn radioprogramma's vanuit de studio aan de Heuvellaan uitzenden. Ook het kantoorpersoneel bleef op de Heuvellaan.

Doordat de VARA zowel radio als televisie ging produceren nam de vraag naar kantoorruimte toe. In eerste instantie probeerde de VARA dit op te lossen door zo veel mogelijk omringende villapanden te kopen of te huren ten behoeve van het personeel. De werkplekken van de VARA-medewerkers waren over 24 panden verspreid.

Trompenberg in 1988. Deze situatie lijkt sterk op de huidige, met het belangrijke verschil dat het VARA-kantoor hier nog niet gerealiseerd is. Op de plaats van het huidige kantoorpand zijn nog 19^e eeuwse villa's aanwezig. Interessant aan deze kaart is dat meerdere vijvers zijn weergegeven maar dat een vijver in de tuin van Heuvellaan 50 niet te zien is. De vijver hier is ontworpen door Haver Droeze en niet, zoals wordt beweerd in het visiedocument, door Copijn.

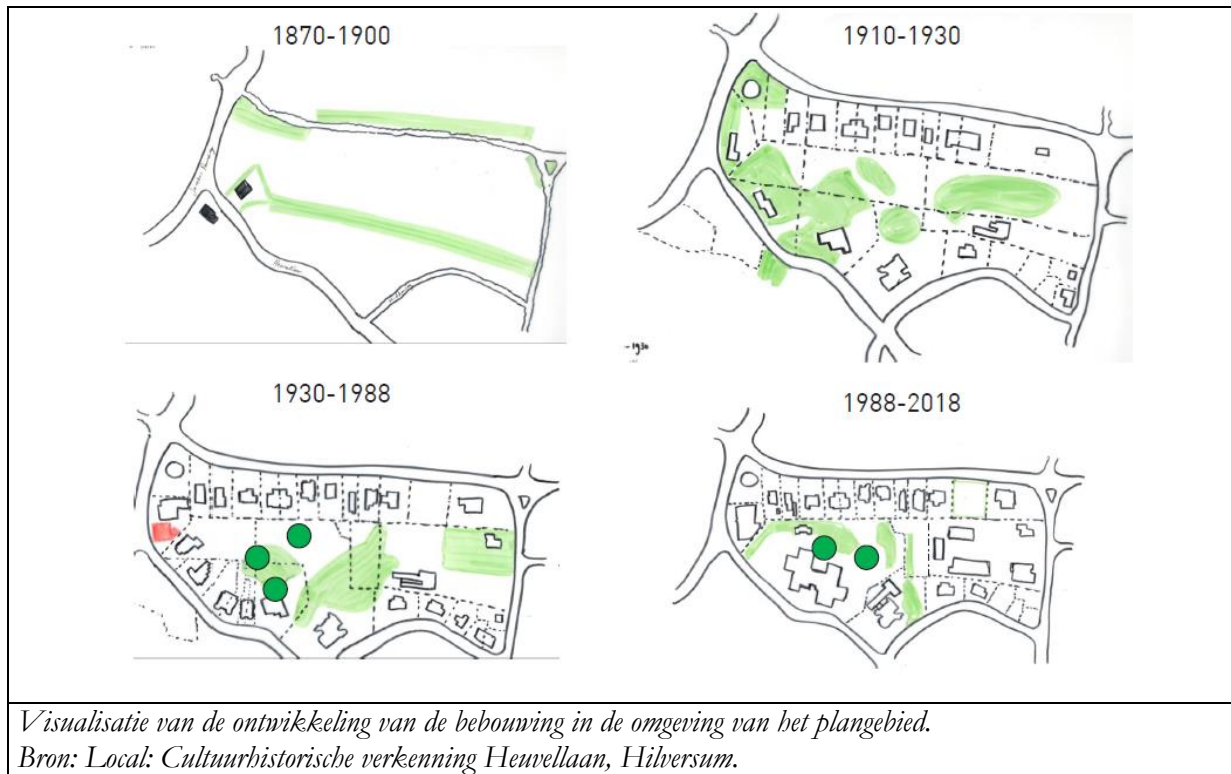
Bron: topotijdreis.nl

De noodzaak naar meer adequate werkplekken voor het kantoorpersoneel was evident en vanaf 1975 begon de VARA actief de mogelijkheden hiertoe te verkennen. Na een langdurige voorbereidende fase werd aan architect Lengkeek de opdracht gegeven om aan de overkant van de Heuvellaan een kantoorpand te ontwerpen. De tuinarchitect was F.J. Haver Droeze, die in zijn ontwerp de tuin opsierde met een kunstwerk van E. Löwenstein. Het kantoor werd in 1990 geopend. In dezelfde periode ontwierp Lengkeek ook het kantoorgebouw voor het Pensioenfonds Nederlandse Omroep aan de Steijnlaan.³²

³⁰ Weltens, "VARA – Vereniging van Arbeiders Radio Amateurs," 49-66.

³¹ Van Aggelen, *Historische Canon van Hilversum*, 72-73.

³² Weltens, "VARA – Vereniging van Arbeiders Radio Amateurs," 86-95.

3 CULTUURHISTORISCHE BESCHRIJVING

Cultuurhistorie wordt doorgaans gedefinieerd als het totaal van menselijke activiteiten uit het verleden die zijn terug te vinden in de fysieke leefomgeving. De belangrijkste cultuurhistorische erfgoed domeinen zijn:

- het bodemarchief dat wordt bestudeerd door het wetenschappelijk vakgebied van de archeologie;
- het cultuurlandschap is het object van onderzoek van de historische geografie;
- het groen erfgoed wordt bestudeerd door de tuinhistorici;
- het gebouwd erfgoed behoort tot het vakgebied van de bouwhistorie en de architectuurhistorie.

In dit hoofdstuk zal aan elk van deze cultuurhistorische erfgoed domeinen aandacht worden besteed.

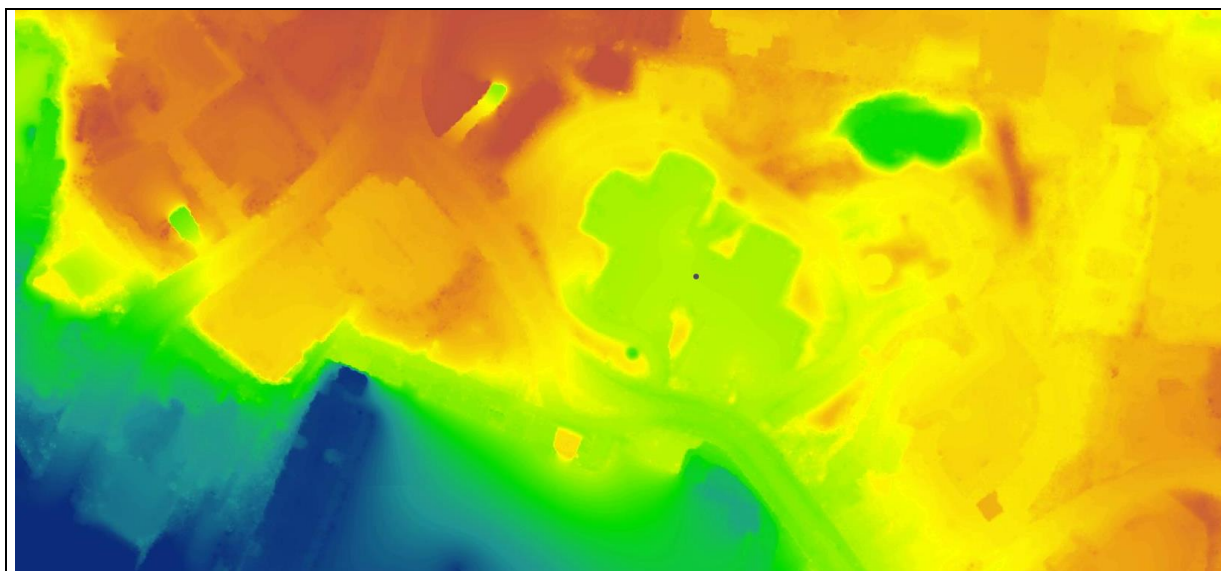
3.1 Archeologie

Het plangebied is rijk aan hoge stuwwallen, gevormd tijdens het Saalien, zo'n 370.000 tot 130.000 jaar geleden. Deze stuwwallen bestaan uit rivierzand uit de Maas en de Rijn opgestuwd door op-trekkend landijs.

Tijdens het Weichselien, ongeveer 120.000 tot 10.000 jaar geleden kende Nederland geen landijs maar wel een koud en droog klimaat. In dit klimaat kwamen rivieren en Noordzee droog te liggen. Dit klimaat was ongunstig voor de groei van vegetatie waardoor grote hoeveelheden rivieren zeezand zijn opgewaaid en opgevangen tussen de westelijke ruggen van de stuwwallen en de in hun kielzog getrokken dalen.

Archeologisch onderzoeks- en adviesbureau Transect heeft bureau- en veldonderzoek verricht in het plangebied. Het bureauonderzoek heeft uitgewezen dat er een grote kans bestaat op de aanwezigheid van archeologische resten uit het Laat Paleolithicum tot en met de Vroege Middeleeuwen.

Echter heeft veldonderzoek aangetoond dat de kans op de aanwezigheid van archeologische materiaal voor het zuidelijk deel van het plangebied te verwaarlozen is. De grond is dusdanig verstoord, mede door de aanleg van de reeds bestaande bouw, dat er waarschijnlijk geen archeologisch materiaal meer in de toplaag te vinden zal zijn.

Het plangebied op het Algemeen Hoogtebestand Nederland. Te zien is dat het noordwesten en het noordoosten van het plangebied is opgehoogd; dit is gedaan met het zand dat vrijkwam met het aanleggen van de vijver. Het noordwesten van het plangebied is zelfs bijna even hoog als de top van de Trompenberg.

Bron: <https://abn.arcgisonline.nl/abnviewer/>

De verwachtingsgraad voor het noordelijk deel daarentegen blijft onveranderd hoog. De ondergrond hier is intact, zij het dan dat er over de oorspronkelijke bodem heen een kunstmatige ophoging is toegevoegd met zand dat vrijkwam bij het aanleggen van de vijver. Bij de inventarisatie in 1987 door Haver Droeze liep het terrein reliëf op naar het noorden.

Het plangebied bevindt zich op een stuwwal en veldonderzoek heeft uitgewezen dat de grond in het noordelijk deel van het plangebied goed intact is en een verweringslaag bezit. Uit de periode van het Neolithicum tot en met de Late Middeleeuwen kunnen in de top van de stuwwal archeologische materialen aanwezig zijn zoals bijvoorbeeld sporen van bewoning en/of agrarische activiteiten en grafvelden.

De aanwezigheid van archeologisch materiaal uit de Nieuwe tijd is onwaarschijnlijk. Historische kaartanalyse heeft aangetoond dat het plangebied in de 18^e en 19^e eeuw deel uitmaakte van een onontgonnen heidegebied en dat er pas vanaf het begin 20ste eeuw sprake is van bebouwing.

Transect b.v. adviseert een vervolgonderzoek in het noordelijk deel van het plangebied om op die wijze vast te stellen of dit deel van het plangebied sprake is van een behoudenswaardige vindplaats.³³

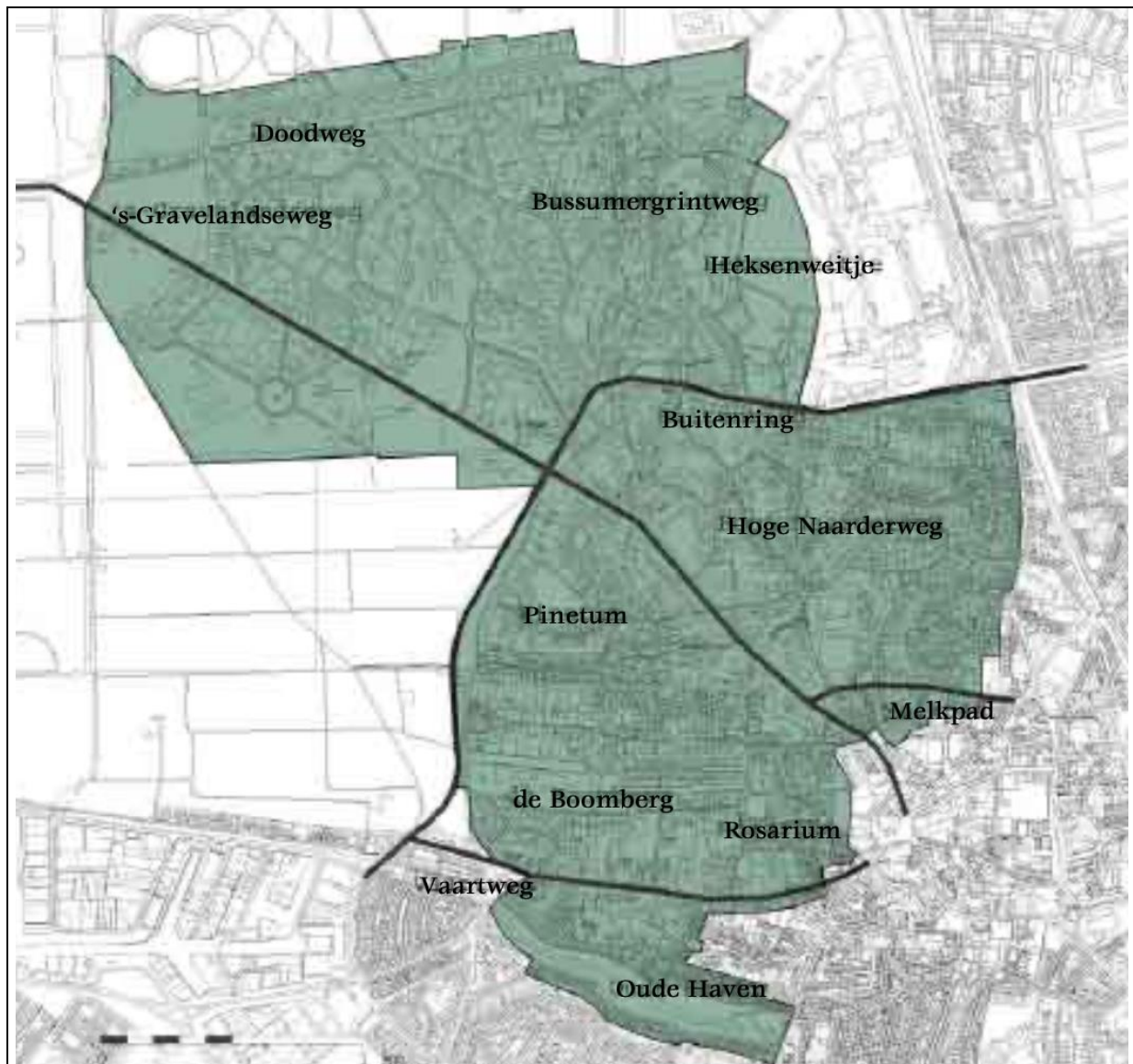
3.2 Cultuurhistorisch / historisch geografisch overzicht

In de historische geografie wordt vaak gebruik gemaakt van punten, lijnen en vlakken in het landschap. Dit biedt handvaten om een gebied van bovenaf te bezien, ontleden en analyseren. Bij punten gaat het om fysieke duidelijk herkenbare punten. Een veelgebruikte term hiervoor is het Engelse woord “landmark”. Lijnen geven doorgaans oude verbindingen en begrenzingen weer. Denk hierbij bijvoorbeeld aan wegen en afwateringen. Vlakken zijn grotere geografische eenheden met een uniform karakter of gemene deler. Goede voorbeelden hiervan zijn bijvoorbeeld polderlandschappen, of industriële gebieden in steden.

Het noordwestelijk villagebied van Hilversum kunnen we op een dergelijke wijze ontleden om op die manier een blik in de geschiedenis te werpen en uit te leggen hoe het (stedelijk) landschap is gevormd, welke processen daaraan ten grondslag hebben gelegen en wat we daar nu nog in het landschap van terugvinden.

³³ Transect, 2020

De oude historische lijnen van het huidige noordwestelijk villagegebied werden gevormd door de paden tussen de oude kernen, te weten de Doodweg naar Laren, de verbinding tussen Soestdijk en 's-Graveland en de Bussumergrintweg. Onderstaande figuur toont de oude hoofdstructuur.

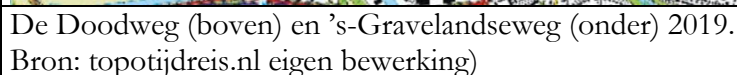

Figuur met de hoofdstructuren van het noordwestelijk villagegebied

Bron: Dienst Stadsontwikkeling gemeente Hilversum)

Het noordwestelijk villagegebied heeft zich ontwikkeld tussen de 's-Gravelandseweg van noord-west- naar zuidoostelijke richting als onderlaag en de Doodweg in zuidwestelijk naar noordoostelijke richting als bovenlaag. Het gebied is aan oostelijke zijde begrensd door de Hoge Naarderweg.

De onderstaande figuren tonen de situatie rond 1900 resp. anno 2019. Deze hoofdlijnen zijn nog altijd duidelijk zichtbaar in het landschap.

pagina 23 van 34

Als in de tweede helft van de 19^e eeuw de industrialisatie op gang komt, leidt dit tot twee ontwikkelingen; enerzijds verpauperen de industrialiserende binnensteden, anderzijds ontstaat er een nieuwe groep welgestelde industriëlen en zakenlieden. Naar de tijdsgeest trekken deze industriëlen naar de buitengebieden. In dat licht ontstaat in Hilversum het noordwestelijk villagegebied. Deze eerste cultuurhistorische laag spant over de periode 1850 – 1930. Met name vanaf 1873 krijgt deze ontwikkeling in het gebied op en rondom de Trompenberg een structurele vorm. In eerste instantie vindt deze ontwikkeling plaats langs bestaande zandpaden uit de landgoederen periode. Dan komen er nieuwe zandpaden bij waarlangs de villa's worden gebouwd en gestaag wordt deze wegenstructuur verhard. Denk hierbij aan de Heuvellaan, Middenweg en Godelindeweg.

Onderstaande kaart toont de Trompenberg rond 1850, voor de ontwikkeling van het villalandschap aldaar. Rood gemarkeerd is de huidige Godelindeweg, dan nog een zandpad door het heidegebied.

Trompenberg rond 1850. De huidige Godelindeweg is rood gemarkeerd.

Bron: topotijdreis.nl eigen bewerking.

Het medialandschap, te zien op onderstaande kaart vormt in het noordwestelijk villagegebied een duidelijk afgebakend vlak. Zowel de oude VARA studio, het huidige muziekcentrum van de omroep, het nieuwe VARA kantoor op de Heuvellaan 50 en bezuiden van deze complexen de KRO-NCRV studio aan de 's-Gravelandseweg zijn allen objecten met een grote stedenbouwkundige korrel en daarmee een afwijkend formaat ten opzichte van de rest van de wijk. Hiermee vormt het medialandschap niet alleen een cultuurhistorische laag, maar tevens een vlak in het stedelijk landschap.

Kaart met het Medialandschap en watertoren. Van noord naar zuid: VARA kantoor, VARA studio's en de studio van KRO - NCRV.

Bron: topotijdreis.nl eigen bewerking

De Trompenberg is in deze analyse een duidelijk landschappelijk punt waaruit het villalandschap in ontwikkeling is genomen. De blauwe stip schuin boven het medialandschap geeft de locatie weer van de watertoren, gevestigd op het hoogste punt van de Trompenberg.

Het medialandschap, als tweede cultuurhistorische laag heeft zich begin 20^e eeuw gevestigd in het noordwestelijk villagegebied. Aanvankelijk in een villapand gehuisvest, breidt de VARA-studio zich gestaag uit. In 1990 is het kantoorpand Heuvellaan 48a / 50 aan dit vlak toegevoegd.

3.3 Groen Erfgoed

Het noordwestelijk villagegebied van Hilversum is onder andere op basis van de aanwezige landschappelijke en tuinhistorische waarden als Beschermd Stads- en Dorpsgezicht aangewezen. Typerende landschappelijke en groene kenmerken zijn de functie van overgangsgebied tussen het stadscentrum en de natuurgebieden Spanderswoud en Corversbos en de parkachtige hoofdstructuur.

Het parkachtige karakter van het gebied wordt gevormd door de structuur van de wijk. De wegen bestaan grotendeels uit gebogen lanen die de natuurlijke hoogteverschillen volgen. De wijk is ontstaan als een ontwerp van *NV Herstellingsoord de Trompenberg* en is ontworpen in de late landschapsstijl. In het onderzoeksgebied zijn geen publieke parken aanwezig omdat de private tuinen met hun aan de voorzijde parkachtige sfeer in het originele ontwerp deze functie vervulden. Wel is er een klein plantsoentje met daarop de Van Reesbank, een herdenkingsbankje ter ere van professor Jacob van Rees. Op dit plantsoen staat ook een monumentale kastanje. De Van Reesbank

is een rijksmonument. De bak bij de bank hoort gevuld te zijn met blauwe bloemen³⁴ die echter ontbreken. Het opnieuw vullen van de bak met blauwe bloemen is wenselijk. Ook heeft dit monument behoefte aan een opknappbeurt; sommige tekst is door verwerking onleesbaar geworden.

De Van Reesbank in huidige staat. De bloembak (achter de bank) is leeg en de fontein staat droog. Ook is de inscriptie niet meer leesbaar.

Tuinonderdelen met rijksmonumentale status³⁵ zijn het standbeeld van Oscar Jespers, *Ot en Sien* in de volksmond, in de tuin van de voormalige VARA-studio³⁶ en het tuinhek van de watertoren³⁷. De tuin van Heuvellaan 48a / 50 wordt in het visiedocument van de gemeente Hilversum als cultuurhistorisch waardevol bestempeld. De tuin heeft dit predicaat gekregen vanwege de vijver die achterin de kantoortuin aanwezig is. Deze vijver is volgens het visiedocument namelijk een restant van een door Hendrik Copijn aangelegde villatuin.³⁸

Deze stelling onderschrijven wij om meerdere redenen niet. Ten eerste is de claim niet beargumenteerd. Ook ontbreekt bronvermelding, zodat het onduidelijk is waar deze stelling op is gebaseerd. Voor het tegendeel zijn wel argumenten te geven. Om met de meest overtuigende te beginnen; er is navraag gedaan bij tuinarchitect Haver Droeze. Volgens hem is de tuin door hemzelf ontworpen. Bij de inventarisatie die Haver Droeze in 1987 deed, troffen zij, met uitzondering van een bosje ten oosten van de fietsenstalling en een paar rode beuken, 'een kale sloopvlakte' aan. Er was nog één villa aanwezig waarin een autoherstelbedrijf was gevestigd. Op de plaats waar later de vijver is aangelegd stonden oude auto's geparkeerd. In het ontwerp van Haver Droeze zijn de bomen zo veel mogelijk gespaard en is het bosje naast de fietsenstalling gespaard om de ecologische waarde van het gebied, destijds verankerd in het bestemmingsplan, te versterken. Ter versterking van de ecologische waarde diende ook de vijver, die een natte biotoop vormt en de naastgelegen ecocorridor ondersteunt. Ook functioneerde de vijver als opvang van regenwater. Het zand dat vrijkwam bij de aanleg van de vijver is gebruikt om de hoogteverschillen op het terrein te accentueren, wat past binnen de sfeer van het omringende landschap (stuwwal).³⁹

Na analyse van oude (lucht)foto's en plattegronden is de vijver ook nergens in deze bronnen teruggevonden.

³⁴ <https://monumentenregister.cultureelerfgoed.nl/monumenten/522859>, geraadpleegd op 15-06-2020.

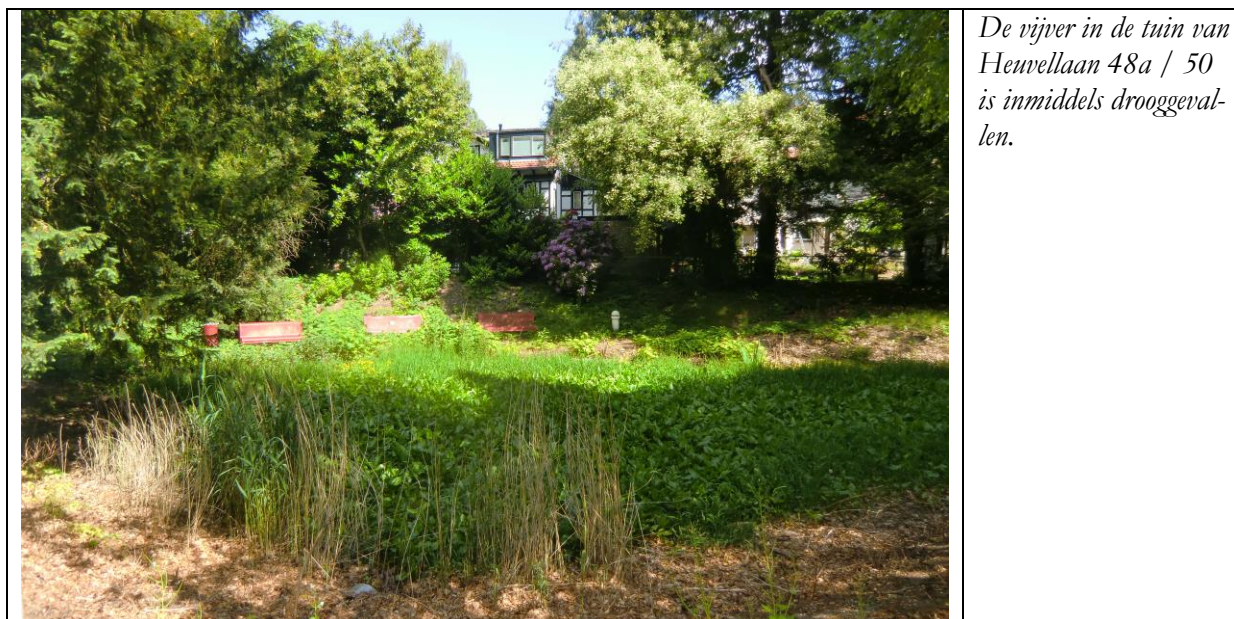
³⁵ De beschrijving van het monument in het rijksmonumentenregister is bepalend voor de vraag wat wel of geen onderdeel van het rijksmonument is. Alles wat in de beschrijving wordt genoemd, is onderdeel van het monument. De uitzondering hierop is een object dat wordt genoemd om de situering te verduidelijken.

³⁶ <https://monumentenregister.cultureelerfgoed.nl/monumenten/522844>, geraadpleegd op 15-06-2020.

³⁷ <https://monumentenregister.cultureelerfgoed.nl/monumenten/522815>, geraadpleegd op 15-06-2020.

³⁸ Mary-Anne Verhoofstad, Annette Koenders, Danielle Hermans, John Boon, Twan Jütte en Désirée de Jonge, *Visie noordwestelijk villagebied* (Hilversum: Dienst Stadsontwikkeling, 2002), 72.

³⁹ Vriendelijke mededeling ir. Haver Droeze aan Villa Heuvel.

De vijver in de tuin van Heuvellaan 48a / 50 is inmiddels drooggevalen.

In het visiedocument over het noordwestelijk villagegebied worden van verschillende deelgebieden bepaalde kwaliteiten gedefinieerd. Voor Trompenberg gelden de volgende landschappelijke waarden op kavelniveau:

- De grote kavels (variërend van 600 tot 3000 m²);
- De kavels met een parkachtige sfeer;
- Brede groenstroken met bomen van eerste grootte langs de zij- en achtergrenzen van een kavel als achtergronddecor van de villa's;
- Het in de inrichting van de tuinen overheersend groenoppervlak het oppervlak boven verharding;
- De coulissewerking in de tuinen door monumentale bomen;
- De toepassing van een beplantingsassortiment met inheemse en uitheemse soorten;
- De bijzondere percelen met nog aanwezige tuinhistorische waarden⁴⁰ (Heuvellaan 48a / 50 is het enige adres / perceel binnen ons onderzoeksgebied met dit predicaat. NB: dit predicaat is naar onze mening niet terecht!).

Deze waarden hebben wij als criteria zo veel mogelijk overgenomen om de adressen / percelen binnen ons onderzoeksgebied te waarderen. Er zijn wel enkele verschillen.

Zoals hierboven gesteld beschouwen wij de tuin van Heuvellaan 48a / 50 niet als van bijzondere tuinhistorische waarde; de waarde is gelegen in de aanwezigheid van de vijver die honderd jaar jonger is dan in het visiedocument wordt beweerd. De tuin is verder gewaardeerd naar de overige in het visiedocument genoemde landschappelijke waarden op kavelniveau. In vergelijking met de tuinen in de omgeving scoort de tuin van Heuvellaan 48a / 50 gemiddeld; sommige landschappelijke waarden zijn aanwezig, sommige niet. Een uitgebreide analyse van de landschappelijke waarden op kavelniveau is te vinden als tabel in de bijlage.

Een ander verschil is dat onze definitie van monumentale bomen minder ruim is dan de opstellers van het visiedocument. Vanuit het oogpunt van cultuurhistorie kunnen bomen namelijk geen monumenten zijn; monumenten zijn altijd aangelegde zaken. Bij bijvoorbeeld laanbomen in een zichtas van een historische tuin is de laanstructuur monumentaal maar de individuele bomen in de laan zijn dat niet. De opstellers van het visiedocument bedoelen met 'monumentale bomen' natuurlijk imposante, beeldbepalende bomen van hoge leeftijd. De Bomenstichting heeft de belangrijkste bomen in het Landelijk Register Monumentale Bomen opgenomen. Binnen Trompenberg zijn er zes bomen in dit register terechtgekomen. Binnen ons onderzoeksgebied is de enige

⁴⁰ Verhoofstad, *Visie noordwestelijk villagegebied*, 74.

‘monumentale’ boom de rode kastanje bij de Van Reesbank.⁴¹ Deze kastanje is ook in opgenomen in de beschrijving van de bank in het monumentenregister.

In 2017 is door Nijhuis Groenvoorziening onderzoek gedaan naar de bomen op het terrein van Heuvellaan 48a / 50. De definitie die Nijhuis hanteert voor ‘monumentale bomen’ is ruimer dan die van de Bomenstichting. Nijhuis identificeert op het terrein twee monumentale bomen, een beuk en een tamme kastanje.⁴² Of deze bomen monumentaal zijn of niet, ze versterken de aanwezige landschappelijke kwaliteiten. Hierom is behoud van deze bomen wenselijk.

Het criterium ‘parkachtige sfeer’ is ietwat arbitrair. Wij hebben dit opgevat als ‘in overeenstemming met de criteria die de NV *Herstellingsoord de Trompenberg* opstelde’. Dit komt neer op een met zorg ontworpen / aangelegde tuin die het zicht op de villa niet beperkt.

Een overzichtskaart waarop de individuele adressen / percelen een waardering hebben gekregen is te vinden in het hoofdstuk over de waardering. Een uitgebreid overzicht van de percelen en de criteria waar zij wel / niet aan voldoen is opgenomen in bijlage 1.

De tuin van Heuvellaan 48a / 50. Links de rode beuk die in het rapport van Nijhuis het predicaat ‘monumentaal’ heeft gekregen.

3.4 Gebouwd erfgoed

Het gebouwd erfgoed kan worden onderscheiden in objecten en gebieden die als 'waardevast' en 'waardevol' gekwalificeerd kunnen worden.

We kennen in Nederland een drietal beschermingsvormen voor het gebouwde erfgoed. Dit betreft de bescherming die valt onder de status van rijksmonumenten, gemeentelijk monumenten en de gemeentelijke beschermde stads- en dorpsgezichten. 'Waardevast' zijn de objecten die zijn aangewezen als rijksmonument of gemeentelijk monument. Door die aanwijzing hebben zij een status en zijn daarmee beschermd tegen sloop en aantasting.

Rijksmonumenten zijn door het rijk aangewezen omdat zij van landelijk belang worden geacht. Zij worden beschermd door de wetgeving uit de Monumentenwet 1988 en tegenwoordig de Erfgoedwet.

Gemeentelijke monumenten zijn door de gemeente aangewezen vanwege hun plaatselijk belang. De gemeentelijke erfgoedverordening of monumentenverordening vormt het juridisch kader voor de bescherming tegen sloop en aantasting.

De waardering van deze monumenten is gevormd door de cultuurhistorische waarde, de architectuurhistorische waarde, de stedenbouwkundige waarde, de gaafheid en de zeldzaamheid. Bijlage 1

⁴¹ <https://www.landschapinnederland.nl/kaart-groen-erfgoed>, geraadpleegd op 15-06-2020.

⁴² Bert Nijhuis, *Onderzoek naar toekomstperspectief voor de bomen; Heuvellaan 50 te Hilversum* (Apeldoorn: Nijhuis Groenvoorziening, 2017), 9.

bevat een lijst met panden binnen het onderzoeksgebied waarbij de status als gemeentelijk of rijksmonument is opgenomen.

Naast deze bescherming van objecten kent het rijk ook de bescherming van gebieden en ruimtelijke structuren. Dat is geregeld door de aanwijzing van gebieden als rijksbeschermd stads- en dorpsgezicht. Deze bescherming betreft de stedenbouwkundige of landschappelijke structuur van een gebied, niet de bescherming van individuele objecten. Bijlage 2 bevat informatie uit de toelichting bij het aanwijzingsbesluit van het beschermde stadsgezicht die relevant is voor het onderzoeksgebied.

Naast deze 'waardevaste' gebouwen en gebieden zijn er ook 'waardevolle' gebouwen en gebieden. Dat zijn (meestal) gebouwen die weliswaar cultuurhistorische waarde hebben, maar niet zijn aangewezen als rijksmonument of gemeentelijke monument. Desondanks kunnen zij beeldbepalende of beeldondersteunende waarde hebben. Bijlage 1 bevat een lijst met panden binnen het onderzoeksgebied waarbij de panden met cultuurhistorische waarde, maar zonder de status als gemeentelijk of rijksmonument zijn aangemerkt als 'waardevol'.

Alle gebouwen binnen het onderzoeksgebied vallen onder de invloed van het beschermde stads- en dorpsgezicht, zowel de waardevaste gebouwen als de waardevolle gebouwen en de objecten zonder cultuurhistorische waarde.

Rijks- en gemeentelijk monumenten zijn beschermd en de buiten- en binnenkant mogen niet zomaar verbouwd of aangepast worden. Dit wil zeker niet zeggen dat er niets aan mag veranderen. Via een vergunningsprocedure zijn er aanpassingen mogelijk, mits deze de historische waarde van het monument niet aantasten.

Bij beschermde stads- en dorpsgezicht is het interieur van de waardevolle panden niet beschermd. Voor alle aanpassingen aan de buitenzijde van een waardevol pand is een vergunning vereist.

Hieronder volgt een opsomming van de monumenten met de verschillende beschermingsstatussen in het onderzoeksgebied. Een volledig overzicht van de geïnventariseerde gebouwen binnen het onderzoeksgebied is te vinden in Bijlage 1.

Zoals eerder gesteld zijn veel oorspronkelijke villa's en landhuizen begin 20^e eeuw gesloopt en vervangen door kleinere woningen en villa's. Van de oorspronkelijke neoklassieke bouwstijlen is weinig meer terug te vinden.

De Godelindeweg kenmerkt zich nagenoeg geheel door woningen in chaletstijl. De Jacobus Pennweg daarentegen toont een gevarieerder beeld. Aan deze weg is het Rijksmonument de wassertoren uit 1893, in neoromaanse stijl, gelegen. Direct daarnaast is een garagebedrijf gevestigd in een pand uit vermoedelijk de jaren '60. Een ander noemenswaardig pand is de woning nummer 4, in de stijl van de Amsterdamse School. Dit pand is te beschouwen als waardevol.

Het deel Steijnlaan, voor zover deel uitmakend van ons onderzoeksgebied, wordt gedomineerd door de nieuwbouw van het studiolandschap. Echter is dat deel van de Steijnlaan ook een gemeentelijk monument rijk, gebouwd in de stijl van de Amsterdamse School. Dit betreft het pand Steijnlaan 26.

De Bothalaan telt 3 gemeentelijke monumenten. Te weten de panden Bothalaan 5, 3 en 1. Het pand op nummer 5 laat zich omschrijven als eclectisch met invloeden van Jugendstil en chaletstijl. Het pand op nummer 3 laat zich classificeren als Jugendstil en het pand op nummer 1 als Jugendstil met neorenaissance invloeden.

De Middenweg telt een waardevolle panden en twee gemeentelijk monumenten. Het waardevolle pand, nummer 9 /11, is opgetrokken in de stijl van het rationalisme. De twee gemeentelijk monumenten, de nummers 3 en 1, in chaletstijl.

De woning Hoge Naarderweg 93-95 is aangewezen als gemeentelijk monument. Het pand is gebouwd in de chaletstijl. Andere stijlen die zich tonen in de Hoge Naarderweg zijn traditionalisme, structuralisme en modernisme.

Het hart van ons onderzoeksgebied is de Heuvellaan, met daarin centraal uiteraard het object Heuvellaan nummer 48a/50. Daar tegenover het complex van de VARA studio, Heuvellaan 33, met een sterke historische gelaagdheid en gebouwd in de stijl van de nieuwe zakelijkheid. Aan dit complex hebben diverse gerenommeerde architecten gewerkt. Het pand is inmiddels aangewezen als rijksmonument.

Voor beide panden geldt dat zij door hun grootte en schaal een afwijkende, zelfs verstorende invloed hebben op de oorspronkelijke stedenbouwkundige opzet.

Daarbij doet zich de bijzonderheid voor dat de VARA-studio als object een waardering krijgt als rijksmonument, maar desondanks de stedenbouwkundige schaal verstoort.

Het beeld dat hierboven is geschetst, het straatbeeld van ons onderzoeksgebied is bijzonder uiteenlopend en gevarieerd. Er is niet één werkelijk overheersende stijl. Deze variatie wordt verder onderstreept door de afwisselende bouwjaren. Oudbouw en relatieve nieuwbouw staan zij aan zij. Tevens is er een redelijk vloeiende relatie te zien tussen zowel woon- als werkfunctie. Er zijn in het onderzoeksgebied niet alleen woningen maar ook bedrijfspanden te vinden en in sommige villa's zijn tegenwoordig bedrijven gevestigd.

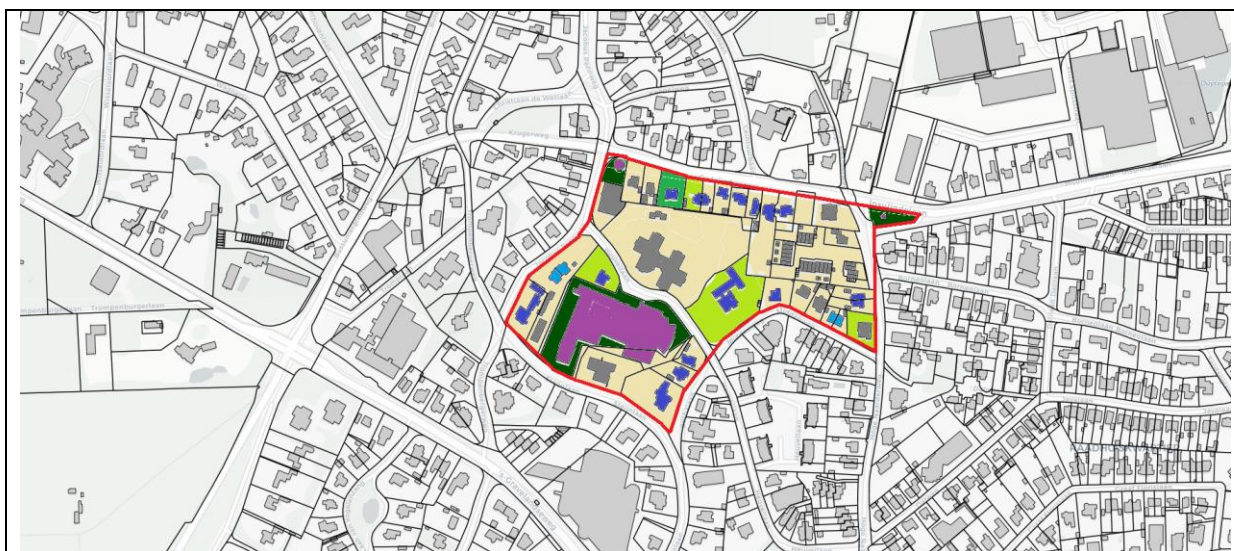
4 WAARDESTELLING

Op de onderstaande afbeelding zijn de panden en percelen met cultuurhistorische en bovengemiddelde landschappelijke waarden binnen het onderzoeksgebied weergegeven. De rijksmonumenten zijn paars gekleurd, de gemeentelijke monumenten donkerblauw en de waardevolle panden (hier opgevat als panden die niet als monument zijn aangewezen maar wel harmoniëren met de kwaliteiten van het beschermde dorpsgezicht) lichtblauw. De overige panden zijn donkergrijs gekleurd. Een nieuwe waardering van de afzonderlijke panden is niet gegeven omdat alle panden al een zekere mate van bescherming genieten.

De percelen hebben wij wel getoetst aan de landschappelijke waarden. Hiervoor zijn de typerende landschappelijke waarden zoals genoemd in het visiedocument als criteria gebruikt. Eén adres, Godelindeweg 4, bleek aan vrijwel alle landschappelijke waarden te voldoen. Uitzondering is de aanwezigheid van monumentale bomen, waarvan er overigens slechts één in het onderzoeksgebied aanwezig is. Andere percelen die positief opvallen zijn Godelindeweg 6, Heuvellaan 35, Middenweg 1 en Hoge Naarderweg 91-1 t/m 91-9. Bij deze tuinen ontbreekt er, monumentale bomen buiten beschouwing gelaten, slechts één criterium. Een overzicht van alle adressen met bijbehorende tuinen en de criteria waar zij wel aan niet aan voldoen is gegeven in de bijlage.

Op de waardestellingsplattegrond zijn de tuinen met rijksmonumentale onderdelen weergegeven in donkergroen. Godelindeweg 4 is felgroen ingekleurd; de vier andere positieve uitschieters zijn in het lichtgroen weergegeven. De overige tuinen zijn lichtgeel gemarkeerd.

De rode lijn markeert de grens van het onderzoeksgebied.

Waardestellingsplattegrond. De afbeelding kan niet los van de tekst gezien worden.

Bron afbeelding: www.kadastralekaart.com met bewerking door Bureau Helsdingen.

5 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Conclusies

Concluderend kunnen we stellen dat in het onderzochte deel van Trompenberg drie cultuurhistorisch relevante lagen aanwezig zijn. De eerste laag, de prestedelijke ontwikkeling is in het straatbeeld niet teug te zien. Alleen het verloop van sommige wegen stamt uit deze periode. De twee andere tijdslagen overlappen elkaar maar geven een totaal verschillend beeld. Na de prestedelijke ontwikkeling was er de aanleg van het 19^e eeuwse villapark in landschappelijke stijl. Daarna is de laag van de omroepgeschiedenis hier overheen komen te liggen en die is in de afgelopen honderd jaar steeds meer ruimte op gaan eisen. In het visiedocument en in de toelichting bij het beschermde stads- en dorpsgezicht worden de omroepgebouwen als een verstoring van de ruimtelijke structuur van het villapark gezien. Toch zijn sommige gebouwen die aan de omroepgeschiedenis herinneren aangewezen als rijksmonument. Ook sommige historische villa's hebben een rol gespeeld in de omroepgeschiedenis. De eerste uitzendingen vonden plaats vanuit villa's en veel van hen zijn gebruikt als kantoorruimte voor de VARA. Ook Heuvellaan 48a / 50 heeft een rol gespeeld in de omroepgeschiedenis. Om het pand hierom – net als de voormalige studio – aan te wijzen als rijksmonument gaat echter veel te ver. Dit onder meer omdat de VARA-studio niet alleen vanwege het belang voor de cultuurhistorische – maar ook vanwege het belang voor de architectuurhistorische waarden is aangewezen. Ook zijn er geen bijzondere tuinhistorische waarden in de tuin van Heuvellaan 48a / 50 aanwezig. De vijver in de tuin is niet door Copijn aangelegd en na toetsing van de landschappelijke waarden op kavelniveau scoort deze tuin vrij gemiddeld. Er zijn in de tuin brede groenstroken en, ondanks de parkeervoorzieningen, een overheersend groenoppervlak. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat de groenstroken door jarenlang gebrekkig onderhoud breder zijn dan in het oorspronkelijke ontwerp is bedoeld. O is er een geverieerd beplantingsassortiment. Minpunten zijn dat er geen sprake is van een parkachtige sfeer (vanaf de openbare weg) en dat het perceel fors groter is dan 3000 m². Dat maakt dat het perceel en de opstallen een indifferente monumentwaarde vertegenwoordigen. Vanwege deze redenen is er vanuit cultuurhistorie geen bezwaar tegen de sloop van de voormalige VARA-studio. Ook de tuin heeft geen beschermingswaardige tuinhistorische waarde. Wel is het wenselijk om de 'monumentale', d.w.z. waardevolle beuk en kastanje te laten staan en om de groenstroken en het beplantingsassortiment daar waar mogelijk te behouden als groene erfafscheiding, de oorspronkelijke functie van de groenstroken. In het oorspronkelijke beeld bestaan de groenstroken uit bomen van de eerste grootte, deels inheems, deels exotisch, met een onderbeplanting van sierheesters.

5.1 Aanbevelingen

Voor nieuwbouw op deze locatie zijn een aantal aanbevelingen te maken. Op de Heuvellaan, de Steijnlaan en het zuiden van de Jacobus Pennweg ontbreekt het villawijkkarakter van Trompenberg. Bij nieuwe ontwikkelingen is de bouw van vrijstaande volumes met een individueel karakter (geen chalets of bungalows) wenselijk. Dit zou ook de parkeerdruk op de Heuvellaan verlichten. Gezien de grootte van het perceel (11.456 m²) zouden er op het terrein van Heuvellaan 48a / 50 vier tot negentien vrijstaande volumes gebouwd kunnen worden, als de percelen tussen de 600 m² en 3000 m² groot zijn. Twee-onder-een-kap woningen zijn ook mogelijk, mist de erfafscheidingen tussen de verschillende woningen de parkachtige sfeer en het zicht op de voorgevels niet aantasten. Kanttekening hierbij is wel dat de bouw van veel villa's het bestaande samenhangende lanenstelsel niet in de weg mag staan. Wat de stijl van de te bouwen villa's betreft; de in Trompenberg aanwezige villa's zijn in zeer uiteenlopende bouwstijlen gebouwd. Welke bouwstijlen er gebruikt zullen worden maakt voor het karakter van Trompenberg dus weinig uit. De maximaal

toegestane hoogte van de vrijstaande bebouwing met meerdere wooneenheden bedraagt drie lagen zonder kap (2,5 laag met kap zou ook kunnen, mits dit niet hoger is dan drie lagen zonder kap). De begane grond hoort de hoogste verdiepingshoogte te krijgen. Bij de bouw van villa's is verder één aspect van groot belang: iedere villa moet uniek zijn. Hiermee wordt bedoeld dat herhaling in de compositie van het gebouw zo veel mogelijk voorkomen moet worden en herhaling binnen de plattegrond niet afleesbaar is aan de gevels. Variaties op één of meerdere thema's zijn wel mogelijk als de individuele gebouwen een eigen uitstraling vanaf de voorzijde hebben. Verder zou het wenselijk zijn als de ruimtelijke relatie met de overkant van de Heuvellaan (de voormalige VARA-studio) behouden kan blijven. Dat kan bijvoorbeeld door in de ontwerpen van de nieuw te bouwen villa's rekening te houden met de VARA-geschiedenis. Dit kan bijvoorbeeld worden gedaan door sommige nieuw te bouwen villa's in bouwstijl en materiaalgebruik aan te laten sluiten op het Muziekcentrum van de Omroep.

Op kavelniveau is het wenselijk als de parkeerplaats op het terrein van Heuvellaan 48a / 50 verkleind kan worden en als de parkeerplaatsen in de toekomst meer landschappelijk ingepast kunnen worden. Het opgaande groen aan de achter- en zijkanten waar mogelijk behouden is aanbevelingswaardig, net als het beperken van de visuele afscheiding aan de voorzijde van het perceel. Als behoud van het opgaande groen slechts beperkt mogelijk is, is het van belang bij nieuwe ontwikkelingen de beschreven landschappelijke waarden op kavelniveau mee te nemen in het tuinontwerp. Verder is het van belang om het overwegend groene beeld ten opzichte van de verharding te behouden. Wat het beplantingassortiment betreft is het behoud van de waardevolle, door Nijhuis als monumentaal bestempelde bomen aan te bevelen. Verharding kan het beste buiten de kroonprojecties van de 'monumentale' bomen plaatsvinden. Verder is het verstandig verharding en bijgebouwen op minstens drie meter van de zij- en achterkant van de percelen te plaatsen. De meest geschikte vorm van nieuwe beplanting op erfscheidingen is een combinatie van inheemse en exotische bomen van eerste grootte (hoger dan 12 m.), aangevuld met heesters zoals rododendron, hulst en taxus. Op de Heuvellaan zelf is de aanplant van een stevige laanbeplanting met bomen van de eerste grootte gewenst vanwege het plaatselijk ontbreken van het villakarakter van de wijk. Als door de voorgenenomen plannen van Villa Heuvel het villakarakter hier hersteld kan worden, kunnen de individuele tuinen de ecologische functie van de laanbeplanting compenseren.

Van alle geïnspecteerde tuinen voldoet de tuin van Godelindeweg 4 het meest aan de in het visiedocument gestelde criteria; alleen monumentale bomen ontbreken hier. Bij nieuw aan te leggen tuinen in Trompenberg kan deze tuin ter inspiratie dienen.

BRONNEN

Geraadpleegde literatuur

- Aggelen, Kees van, Nico Leerkamp en Ed van Mensch. *Historische Canon van Hilversum*. Hilversum: Hilversumse Historische Kring 'Albertus Perk', 2011.
- Hendriks, Leo, en Jan van der Hoeve. *Richtlijnen bouwhistorisch onderzoek*. 's-Gravenhage: Rijksgebouwendienst en Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, 2009.
- Koenders, Annette. *Hilversum: Architectuur en stedenbouw 1850-1940*. Zwolle: Waanders, 2001.
- Nales, T. *Hilversum: Heuvellaan 50*. Nieuwegein: Transect, 2020.
- Nijhuis, Bert. *Onderzoek naar toekomstperspectief voor de bomen; Heuvellaan 50 te Hilversum*. Apeldoorn: Nijhuis Groenvoorziening, 2017.
- N.N. *Cultuurhistorische verkenning Heuvellaan 50*. 's-Gravenhage: Local, 2019.
- N.N. *Hilversum: Noordwestelijk villagegebied*. Amersfoort: Rijksdienst voor de Monumentenzorg, 2006.
- Pelgrim, Egbert. "De bombardementen op Trompenberg." *Eigen Perk* 29, nr. 2 (april 2010): 57.
- Verhoofstad, Mary-Anne, red. *Visie noordwestelijk villagegebied*. Hilversum: Dienst Stadsontwikkeling, 2002.
- Weltens, Arno, red. *Kathedralen en luchtkastelen van de omroep in Hilversum*. Zwolle: Waanders, 2002.

Websites

- albertusperk.nl/geschiedenis
- beeldbank.cultureelerfgoed.nl
- kadastralekaart.com
- landschapinnederland.nl/kaart-groen-erfgoed
- maps.google.com
- monumentenregister.cultureelerfgoed.nl
- token.rijksmuseum.org
- topotijdreis.nl
- trompenbergzuid.nl/buurt/historie
- trompenburgh.nl/trompenburgh

Overige bronnen

- Vriendelijke mededeling ir. Haver Droeze aan Local

BIJLAGE 1 PANDENLIJST

Per- ceel	Adres	Status	Object	Parkachtige sfeer	Brede groen- stroken	Overheer- send groenop- pervlak	Monumenta- le bomen	Beplan- tingsas- sortiment	Bouwjaar	Kavel- grootte	Architect	Bouwstijl
1669	Jacobus Penn- weg 16	Rijks- mo- nu- ment 52281 5	Water- toren	pos.	pos.	pos.	Nee	pos.	1893	Pos.	Compagnie Generale des Conduites d'Eau	NeoRomaans
1670	Godel- inde- weg 2			neg.	neg.	neg.	Nee	pos.		Pos.		Traditionalisme
1671	Godel- inde- weg 2a			neg.	neg.	neg.	Nee	pos.		Pos.		Traditionalisme
1672	Godel- inde- weg 4	Ge- meen- telijk mo- nu- ment	Villa	pos.	pos.	pos.	Nee	pos.	1895	Pos.	G. Klop- pers en A. de Jong	Chaletstijl
376	Godel- inde- weg 6	Ge- meen- telijk mo- nu- ment	Villa	neg.	pos.	pos.	Nee	pos.	1894	Pos.	G. Klop- pers en A. de Jong	Chaletstijl

Per- ceel	Adres	Status	Object	Parkachtige sfeer	Brede groen- stroken	Overheer- send groenop- pervlak	Monumenta- le bomen	Beplan- tingsas- sortiment	Bouwjaar	Kavel- grootte	Architect	Bouwstijl
375	Godel- inde- weg 8	Ge- meen- telijk mo- nu- ment	Villa	neg.	neg.	neg.	Nee	pos.	1894	Neg.	G. Klop- pers en A. de Jong	Chaletstijl
374	Godel- inde- weg 10	Ge- meen- telijk mo- nu- ment	Villa	neg.	neg.	neg.	Nee	pos.	1894	Pos.	G. Klop- pers en A. de Jong	Chaletstijl
1309	Go- delid- neweg 12	Ge- meen- telijk mo- nu- ment	Villa	pos.	neg.	neg.	Nee	neg.	1894	Neg.	G. Klop- pers en A. de Jong	Chaletstijl
1259	Godel- inde- weg 14	Ge- meen- telijk mo- nu- ment	Villa	pos.	neg.	neg.	Nee	pos.	1894	Neg.	G. Klop- pers en A. de Jong	Chaletstijl

Per- ceel	Adres	Status	Object	Parkachtige sfeer	Brede groen- stroken	Overheer- send groenop- pervlak	Monumenta- le bomen	Beplan- tingsas- sortiment	Bouwjaar	Kavel- grootte	Architect	Bouwstijl
1262	Godel- inde- weg 16	Ge- meen- telijk mo- nu- ment	Villa	pos.	neg.	neg.	Nee	pos.	1894	Pos.	G. Klop- pers en A. de Jong	Chaletstijl
1311	Godel- inde- weg 18	Ge- meen- telijk mo- nu- ment	Villa	neg.	pos.	neg.	Nee	pos.	1894	Pos.	G. Klop- pers en A. de Jong	Chaletstijl
993							Nee					
1388	Godel- inde- weg 20 t/m 42			neg.	pos.	neg.	Nee	pos.		Pos.		Neomodernisme
367	Hoge Naar- der- weg 197			neg.	pos.	neg.	Nee	neg.	1979	Pos.		Traditionalisme

Per- ceel	Adres	Status	Object	Parkachtige sfeer	Brede groen- stroken	Overheer- send groenop- pervlak	Monumenta- le bomen	Beplan- tingsas- sortiment	Bouwjaar	Kavel- grootte	Architect	Bouwstijl
1505	Hoge Naar- der- weg 137 t/m 143						Nee					Structuralisme
1312							Nee					
1506	Hoge Naar- der- weg 125 t/m 135						Nee					Structuralisme
1507	Hoge Naaar deweg 109 t/m 123						Nee					Structuralisme
1508	Hoge Naar- der- weg 101 t/m 107		neg.		pos.	neg.	Nee	pos.				Structuralisme

Per- ceel	Adres	Status	Object	Parkachtige sfeer	Brede groen- stroken	Overheer- send groenop- pervlak	Monumenta- le bomen	Beplan- tingsas- sortiment	Bouwjaar	Kavel- grootte	Architect	Bouwstijl
1500	Hoge Naar- der- weg 95	Ge- meen- telijk mo- nu- ment	Villa				Nee		1901	Neg.		Chaletstijl
1501	Hoge Naar- deweg 93	Ge- meen- telijk mo- nu- ment	Villa	neg.	pos.	pos.	Nee	neg.	1901	Pos.		Chaletstijl
365	Hoge Naar- der- weg 91-1 t/m 91-9			pos.	pos.	neg.	Nee	pos.		Pos.		Neomodernisme
364	Mid- den- weg 11	Waar- devol		neg.	neg.	neg.	Nee	pos.		Neg.		Rationalisme
363	Mid- den- weg 9	Waar- devol		Neg.	Neg.	Neg.	Nee	Pos.		Neg.		Rationalisme
362	Mid- den- weg 7			neg.	neg.	pos.	Nee	pos.		Pos.		Functionalisme / bungalow

Per- ceel	Adres	Status	Object	Parkachtige sfeer	Brede groen- stroken	Overheer- send groenop- pervlak	Monumenta- le bomen	Beplan- tingsas- sortiment	Bouwjaar	Kavel- grootte	Architect	Bouwstijl
361	Mid- den- weg 5			neg.	neg.	neg.	Nee	pos.		Pos.		bungalow, trad. Invl.
389	Mid- den- weg 3	Ge- meen- telijk mo- nu- ment	Bui- ten- woon- huis	neg.	neg.	neg.	Nee	pos.	1893	Pos.	J.W. Han- rath	Chaletstijl
1333	Mid- den- weg 1	Ge- meen- telijk mo- nu- ment	Villa	pos.	pos.	pos.	Nee	pos.	1897	Neg.	Vuyk Ror- ferinx	Chaletstijl
1334	Heu- vellaan 48a / 50		VARA - kan- toor	neg.	pos.	pos.	Nee	pos.	1990	Neg.	J. Leng- keek	Structuralisme
995	Jaco- bus Penn- weg 14		Gara- gebe- drijf	neg.	neg.	neg.	Nee	neg.	1962	Pos.		Structuralisme
1326	Botha- laan 5	Ge- meen- telijk mo- nu- ment	Villa	neg.	pos.	pos.	Nee	neg.	1903	Pos.	G. van Arkel	Eclecticisme

Per- ceel	Adres	Status	Object	Parkachtige sfeer	Brede groen- stroken	Overheer- send groenop- pervlak	Monumenta- le bomen	Beplan- tingsas- sortiment	Bouwjaar	Kavel- grootte	Architect	Bouwstijl
1327	Botha- laan 3	Ge- meen- telijk mo- nu- ment	Villa	neg.	pos.	neg.	Nee	pos.	1905	Pos.	C. de Groot	Jugendstil
1328	Botha- laan 1	Ge- meen- telijk mo- nu- ment	Villa	pos.	neg.	neg.	Nee	pos.	1902	Pos.	W. Langhout	Jugendstil / neorenaissance
1290	Steijn- laan 16			neg.	pos.	neg.	Nee	neg.		Pos.		Organisch bouwen?
1805							Nee					
1807	Heu- vellaan 33	Rijks- mo- nu- ment 52284 4	VA- RA- studio	pos.	pos.	pos.	Nee	pos.	1929 - 1993	Neg.	A. Eibink en J.A. Snelle- brand; B. Merkel- bach en P.J. Elling; C. Weeber	Nieuwe Zakelijkheid / eclectisch

Per- ceel	Adres	Status	Object	Parkachtige sfeer	Brede groen- stroken	Overheer- send groenop- pervlak	Monumenta- le bomen	Beplan- tingsas- sortiment	Bouwjaar	Kavel- grootte	Architect	Bouwstijl
1323	Jaco- bus Penn- weg 4 en Steijn- laan 24	Waar- devol		neg.	pos.	pos.	Nee	neg.		Neg.		Amsterdamse School
917	Steijn- laan 26	Ge- meen- telijk mo- nu- ment	Villa	pos.	neg.	pos.	Nee	neg.	1909	Pos.	C. de Groot	Amsterdamse School / eclecticisme
1033	Heu- vellaan 35	Ge- meen- telijk mo- nu- ment	Villa	neg.	pos.	pos.	Nee	pos.	1890 - 1900	Pos.	C. de Groot en W. Heems- kerk	Eclecticisme
1835	bij Hoge Naar- der- weg 62 9	Rijks- mo- nu- ment 52285	Van Rees- bank	pos.	pos.	pos.	Ja	pos.	1932		H.A. van Anrooij	Expressionisme

BIJLAGE 2 BESCHRIJVING BESCHERMD STADS- EN DORPSGEZICHT

Beschermde stad- en dorpsgezicht 'Noordwestelijk Villagegebied'
Deelgebied 'Villapark de Trompenberg'
Aangewezen 21-2-2007

Fragment uit de Toelichting bij het besluit tot aanwijzing van het beschermde stadsgezicht.

NADERE TYPERING VAN TE BESCHERMEN WAARDEN

Ondanks incidentele schaalvergroting en verdichting is het Noordwestelijk Villagegebied als karakteristiek villapark uit de periode 1875-1940 bewaard gebleven. De villabebouwing, waaraan de verschillende bebouwingsfasen goed zijn te herkennen, de laanstructuren en de groenvoorziening verschaffen het gebied het bijzondere, waardevolle villaparkkarakter. Het afwisselende straatbeeld met verrassende zichtlijnen en de hoogwaardige architectuur, waaronder enkele beschermde monumenten, dragen bij aan de hoge beeldkwaliteit van dit villagegebied van Hilversum. Behalve de villa's bevinden zich in het gebied ook enkele andere markante gebouwen zoals enkele scholen, het raadhuis van Dudok en de voor Hilversum typerende omroepgebouwen. Typerend zijn: de stedenbouwkundig-historische en landschappelijke waarde van het aaneengesloten villagegebied als overgang van het verstedelijkte centrum van Hilversum naar de natuurgebieden Spanderswoud en Corversbos; de parkachtige hoofdstructuur die bestaat uit een stratenpatroon van brede, gebogen, met bomen beplante, lanen in geaccidenteerd terrein, afgewisseld door een meer formele aanleg met groene pleinen en zichtassen; de afzonderlijke onderdelen van het villagegebied die gekenmerkt worden door verschillen in opbouw, wegprofielen, verkaveling en dichtheid; de overwegend vrijstaande (villa-)bebouwing waaronder een groot aantal panden met architectuurhistorische waarde; een staalkaart van Nederlandse architectuur uit de 19de en de 20ste eeuw.

WAARDERING

Het Noordwestelijk Villagegebied van Hilversum is van algemeen belang vanwege de bijzondere cultuur- en architectuurhistorische, landschappelijke en stedenbouwkundige waarden. Het gebied bestaat uit een aaneenschakeling van karakteristieke 19de- en vroeg-20ste-eeuwse villaparken en -wijken, ieder met hun eigen specifieke kenmerken in aanleg en bebouwing waarvan een aantal door gerenommeerde landschapsarchitecten is ontworpen. De bebouwing op van binnen naar buiten steeds ruimere erven vormt een staalkaart van de 19de- en 20ste-eeuwse Nederlandse architectuur, waaronder enkele topmonumenten.

